



**AHLAK
BİLGİ
ÜRETİM**

**T.C.
MARDİN ARTUKLU ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR ANABİLİM DALI**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR ÖĞRETMENLERİNİN
ÖZEL GEREKSİNİMLİ ÖĞRENCİLERE KARŞI ÖZ
YETERLİLİK DÜZEYLERİNİN İNCELENMESİ**

Eylem ÇAKI

Mardin 2026

T.C.
MARDİN ARTUKLU ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR ANABİLİM DALI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR
ÖĞRETMENLERİNİN ÖZEL GEREKSİNİMLİ
ÖĞRENCİLERE KARŞI ÖZ YETERLİLİK
DÜZEYLERİNİN İNCELENMESİ

Eylem ÇAKI

TEZ DANIŞMANI

Doç. Dr. Mehmet Şerif ÖKMEN

Mardin 2026

T.C.
MARDİN ARTUKLU ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

TEZ ONAYI

Enstitümüz Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı 23900016 numaralı öğrencisi Eylem ÇAKI'nın hazırladığı “Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenlerinin Özel Gereksinimli Öğrencilere Karşı Özyeterlilik Düzeylerinin İncelenmesi” başlıklı çalışma, 19/01/2026 tarihinde yapılan tez savunma sınavında oybirliği ile başarılı bulunarak jürimiz tarafından yüksek lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Jüri	Unvanı Adı, SOYADI	İmza
Üye Danışman	Doç. Dr. Mehmet Şerif ÖKMEN	
Üye	Doç. Dr. Enes BELTEKİN	
Üye	Dr. Öğr. Üyesi Muhammed ÖNİZ	

ONAY:

Bu tezin kabulü, Enstitü Yönetim Kurulu'nun 19/01/2026 tarih ve .../... sayılı kararı ile onaylanmıştır.

.../.../2026

Doç. Dr. Ahmet KAYAOĞLU

Enstitü Müdürü

ETİK BEYAN

Mardin Artuklu Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Tez Yazım Kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmada;

- Tez içindeki bütün bilgileri etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi,
- Tez çalışmasının hazırlık, bilgi, belge, veri toplama, analiz ve bilgilerin sunumu olmak üzere tüm aşamalarda bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun davrandığımı,
- Tez çalışmasında kullanılan tüm eserlere eksiksiz atıf yaptığımı ve kullanılan tüm eserlere kaynaklar/kaynakçada yer verdiğimi,
- Tez çalışmasının özgün olduğunu,
- Tez çalışmasının Mardin Artuklu Üniversitesi tarafından kullanılan “bilimsel intihal tespit programı” ile tarandığını ve hiçbir şekilde “intihal içermediğini” beyan eder, aksinin ortaya çıkması durumunda her türlü yasal sonucu kabullendiğimi bildiririm.

İmza

19/01/2026

Eylem Çakı

ÖZET

Mardin Artuklu Üniversitesi
Lisansüstü Eğitim Enstitüsü
Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı
2026; 66 Sayfa

Yüksek Lisans Tezi

Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenlerinin Özel Gereksinimli Öğrencilere Karşı Özyeterlilik Düzeylerinin İncelenmesi

Eylem ÇAKI

Bu araştırma, beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin özel gereksinimli öğrencilere karşı öz yeterlilik düzeylerini farklı değişkenler ile incelenmesi amacıyla yapılmıştır. Araştırma, tarama yöntemi esas alınarak Mardin il ve ilçelerinde basit rastgele örnekleme yöntemi ile görev yapan 344 gönüllü beden eğitimi öğretmeni katılmıştır. Veri toplama aracı olarak Kişisel Bilgi Formu ve Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenlerinin Özel Gereksinimli Çocuklara Yönelik Öz-Yeterlik Ölçeği-Türkçe Versiyonu (BESÖY-TR) ölçeği kullanılmıştır. Ölçek toplamda 33 maddeden ve zihinsel yetersizlik, bedensel yetersizlik ve görme yetersizliği olmak üzere üç farklı alt boyuttan oluşmaktadır. Elde edilen veriler SPSS paket programı aracılığı ile t testi ve tek yönlü varyans (ANOVA) analizleri yapılmıştır. Anlamlılık $p<0.05$ olarak kabul edilmiştir. Analiz sonucunda katılımcıların yaş, cinsiyet, meslek yılı, eğitim düzeyi, ailede engelli birey bulunma durumu, medeni hali, engelli bireylere yönelik eğitim/seminer alma, anne eğitim düzeyi, baba eğitim düzeyi ve okulunda özel eğitim sınıfı bulunma değişkenlerinden etkilenmeyip anlamlı bir farklılık göstermezken, çocuk sahibi olma değişkenine göre zihinsel yetersizlik ve görme yetersizliği alt boyutlarında çocuk sahibi olanların, özel gereksinimli bireylerle çalışma deneyimi değişkenine göre ise zihinsel yetersizlik alt boyutunda çalışanların lehine öz-yeterlilik düzeylerini anlamlı biçimde etkilediğini göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: Beden Eğitimi ve Spor Öğretmeni, Özel Gereksinimli Birey, Özyeterlilik.

ABSTRACT

Mardin Artuklu University
Institute of Graduate Education
Department of Physical Education and Sports
2026; 66 Pages

Master Thesis

An Examination of the Self-Efficacy Levels of Physical Education and Sports Teachers Towards Students with Special Needs

Eylem ÇAKI

This study was conducted to examine the self-efficacy levels of physical education and sports teachers toward students with special needs in relation to various variables. Based on the survey method, the study included 344 volunteer physical education teachers working in Mardin province and its districts, selected through a simple random sampling method. The data collection tools consisted of a Personal Information Form and the Turkish version of the Self-Efficacy Scale for Physical Education and Sports Teachers Toward Children with Special Needs (BESÖY-TR). The scale includes a total of 33 items and three sub-dimensions: intellectual disability, physical disability, and visual impairment. The obtained data were analyzed using t-tests and one-way analysis of variance (ANOVA) through the SPSS software package. The level of significance was set at $p < 0.05$. The results indicated that the participants' self-efficacy levels did not show significant differences based on age, gender, years of professional experience, educational level, presence of a disabled individual in the family, marital status, receiving training/seminars related to individuals with disabilities, mother's education level, father's education level, or the presence of a special education classroom in their school. However, having children significantly affected the self-efficacy levels in the intellectual disability and visual impairment sub-dimensions in favor of teachers who had children. Additionally, work experience with individuals with special needs significantly affected the self-efficacy levels in the intellectual disability sub-dimension in favor of those who had such experience.

Key Words: Physical Education and Sports Teacher, Special Needs Individual, Self-efficacy.

ÖN SÖZ

Bu yüksek lisans tezi, beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin özel gereksinimli öğrencilere yönelik öz yeterlilik düzeylerini incelemek amacıyla hazırlanmıştır. Günümüzde kapsayıcı eğitimin önemi giderek artmakta ve eğitim sistemlerinde tüm bireylerin, özellikle de özel gereksinimli öğrencilerin, eşit ve nitelikli öğrenme fırsatlarına erişimi büyük önem taşımaktadır. Bu bağlamda beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin sahip oldukları öz yeterlilik inançları, özel gereksinimli bireylerin fiziksel ve sosyal gelişimlerini destekleyici nitelikte bir eğitim ortamı oluşturulmasında kilit bir rol üstlenmektedir. Çalışmam, bu alanda literatüre katkı sağlamayı ve öğretmenlerin mesleki gelişimlerine ışık tutmayı amaçlamaktadır.

Tez çalışmam süresince değerli bilgi ve tecrübeleriyle beni yönlendiren, akademik anlamda gelişimime katkı sunan, sabır ve anlayışıyla her zaman destek olan saygıdeğer danışmanım Doç. Dr. Mehmet Şerif ÖKMEN'e en içten teşekkürlerimi sunuyorum. Ayrıca, tezimin her aşamasında bilgi paylaşımıyla katkıda bulunan değerli akademisyenlere, araştırmaya katılan öğretmenlere ve araştırma sürecini destekleyen tüm kurumlara şükranlarımı sunarım.

Bu sürecin her anında yanımda olan, sabır ve desteğini esirgemeyen aileme ve tüm dostlarıma gönülden teşekkür ederim. Onların manevi desteği, bu çalışmayı tamamlamamda büyük rol oynamıştır.

Bu tezin, özel gereksinimli bireylerin eğitim hakkının güçlendirilmesine ve beden eğitimi öğretmenlerinin mesleki yeterliliklerinin geliştirilmesine katkı sunmasını temenni ederim.

Mardin; 19/01/2026

Eylem ÇAKI

İÇİNDEKİLER

TEZ ONAYI.....	i
ETİK BEYAN	ii
ÖZET	iv
ABSTRACT	v
ÖN SÖZ	vi
İÇİNDEKİLER.....	vii
TABLolar DİZİNİ	ix
KISALTMALAR DİZİNİ.....	x
1. GİRİŞ.....	1
1.1. Araştırmanın Gerekçesi ve Önemi	2
1.2. Araştırmanın Amacı	3
1.3. Araştırma Soruları ve Hipotezler.....	3
1.4. Araştırmanın Sınırlılıkları	4
1.5. Araştırmanın Varsayımları	4
2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE VE LİTERATÜR TARAMASI.....	6
2.1. Eğitim.....	6
2.2. Özel Eğitim	7
2.2.1. Özel Eğitime İhtiyaç Duyan Bireyler	8
2.3. Özel Gereksinimli Bireyler	8
2.3.1. Özel Gereksinim Nedenleri	9
2.3.1.1. Doğum Öncesi Nedenler	9
2.3.1.2. Doğum Sırasındaki Nedenler.....	10
2.3.1.3. Doğum Sonrası Nedenler	10
2.3.2. Özel Gereksinim Çeşitleri	10
2.3.2.1. İşitme Engelli Bireyler	11
2.3.2.2. Dil ve Konuşma Güçlüğü	11
2.3.2.3. Dikkat Eksikliği ve Hiperaktivite	11
2.3.2.4. Sosyal Uyum Sorunları.....	12
2.3.2.5. Üstün veya Özel Yetenekli Bireyler	12

2.3.2.6.	Sinir Sisteminin Zedelenmesi ile Ortaya Çıkan Yetersizlik	12
2.3.2.7.	Özel Öğrenme Güçlüğü Olan Bireyler	12
2.3.2.8.	Birden Fazla Yetersizliği Olan Bireyler	13
2.3.2.9.	Duygusal Uyum Sorunu Yaşayan Bireyler.....	13
2.3.2.10.	Süreğen Hastalığı Olan Bireyler	13
2.3.2.11.	Otizmlı Bireyler	14
2.3.2.12.	Zihinsel Yetersizliği Olan Bireyler.....	14
2.3.2.13.	Görme Yetersizliği Olan Bireyler.....	17
2.3.2.14.	Bedensel (Fiziksel, Ortopedik) Yetersizliği Olan Bireyler	18
2.4.	Beden Eğitimi ve Spor	19
2.5.	Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenlerinin Özellikleri	19
2.6.	Beden Eğitimi ve Spor Dersinin Önemi	22
2.7.	Özel Gereksinimli Bireylerde Beden Eğitimi ve Spor.....	22
2.8.	Beden Eğitimi ve Sporun Özel Gereksinimli Bireylere Faydaları.....	23
3.	YÖNTEM	25
3.1.	Araştırma Modeli	25
3.2.	Araştırmanın Evreni ve Örneklemi	25
3.3.	Veri Toplama Araçları	25
3.3.1.	Kişisel Bilgi Formu	26
3.3.2.	Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenlerinin Özel Gereksinimli Çocuklara Yönelik Öz-Yeterlilik Ölçeği-Türkçe Versiyonu (BESÖY-TR).....	26
3.4.	Veri Toplama Süreci	26
3.5.	Verilerin Analizi.....	27
4.	BULGULAR.....	28
5.	TARTIŞMA.....	35
6.	SONUÇ VE ÖNERİLER	44
7.	KAYNAKÇA.....	46
8.	EKLER	58
EK-1.	Etik Kurul Belgesi	58
EK-2.	Kişisel Bilgi Formu.....	59
EK-3.	BESÖY_TR.....	60
EK-4.	BESÖY-TR KULLANIM İZNİ	65
9.	ÖZGEÇMİŞ	66

TABLolar DİZİNİ

Sayfa No

Tablo 1. Zihinsel engelli bireylerin sınıflandırılması (https://mehmetbarinc.wordpress.com/zihinsel-engelliligin-siniflandirilmasi/ E.T.04.12.2024)	15
Tablo 3.1. Ölçme aracının normalliğine ilişkin sonuçlar.....	27
Tablo 4.1. Katılımcıların demografik bilgilerinin dağılımları	28
Tablo 4.2. Özel gereksinimli çocuklara yönelik öz-yeterlikleri yaş değişkenine göre karşılaştırılması	29
Tablo 4.3. Özel gereksinimli çocuklara yönelik öz-yeterlikleri cinsiyet değişkenine göre karşılaştırılması.....	29
Tablo 4.4. Özel gereksinimli çocuklara yönelik öz-yeterlikleri eğitim durumu değişkenine göre karşılaştırılması.....	30
Tablo 4.5. Özel gereksinimli çocuklara yönelik öz-yeterlikleri mesleki deneyim değişkenine göre karşılaştırılması.....	30
Tablo 4.6. Özel gereksinimli çocuklara yönelik öz-yeterlikleri medeni durum değişkenine göre karşılaştırılması.....	31
Tablo 4.7. Özel gereksinimli çocuklara yönelik öz-yeterlikleri çocuk sahipliği değişkenine göre karşılaştırılması.....	31
Tablo 4.8. Özel gereksinimli çocuklara yönelik öz-yeterlikleri ailede özel gereksinimli birey bulunma durum değişkenine göre karşılaştırılması 31	
Tablo 4.9. Özel gereksinimli çocuklara yönelik öz-yeterlikleri daha önce özel gereksinimli bireyle çalışmış olma durum değişkenine göre karşılaştırılması	32
Tablo 4.10. Özel gereksinimli çocuklara yönelik öz-yeterlikleri özel gereksinimli bireylere yönelik daha önce eğitim/seminer alma durumu değişkenine göre karşılaştırılması.....	32
Tablo 4.11. Özel gereksinimli çocuklara yönelik öz-yeterlikleri okulda özel eğitim sınıfı bulunma durumu değişkenine göre karşılaştırılması.....	33
Tablo 4.12. Özel gereksinimli çocuklara yönelik öz-yeterlikleri anne eğitim durumu değişkenine göre karşılaştırılması	33
Tablo 4.13. Özel gereksinimli çocuklara yönelik öz-yeterlikleri baba eğitim durumu değişkenine göre karşılaştırılması	34

KISALTMALAR DİZİNİ

Bu tez çalışmasında kullanılmış kısaltmalar, açıklamaları ile birlikte aşağıda belirtilmiştir.

TDK: Türk Dil Kurumu

UNESCO: United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization
(Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü)

MEB: Milli Eğitim Bakanlığı

ÖEHY: Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği

DEHB: Dikkat Eksikliği ve Hiperaktivite Bozukluğu

1. GİRİŞ

İnsan gelişiminin temel ilkelerinden biri olan bireysel farklılıklar, her çocuğun eğitim gereksinimlerinin farklı olmasına yol açar. Bazı çocuklar, genel eğitim fırsatlarından sorunsuz bir şekilde yararlanabilirken, diğerleri için özel düzenlemeler yapılması gerekebilir. İşte burada devreye giren özel eğitim, bu tür ihtiyaçları karşılamak için uygulanan bir yaklaşımdır. Özel eğitim alması gereken bireyler, "özel gereksinimli" olarak tanımlanır. Özel gereksinimli, gelişimsel yetersizlikleri olan, gelişimsel gerilik gösteren veya bu gerilik açısından risk taşıyan çocukları ifade eder (Lerner vd., 2003).

Özel gereksinimli bireylere yönelik tutumlar, genellikle onların karşılaştığı en büyük engellerden biridir. Bu tutumlar, toplumsal önyargılar ve beklentilerle şekillenir ve bazen bireylerin gelişimini ya da toplumsal katılımlarını engelleyebilir (Disabled Persons Assembly, 2020). Tutum, bir kişinin çevresindeki nesneleri, olayları, düşünceleri veya faaliyetleri olumlu ya da olumsuz bir biçimde değerlendirmesi olarak tanımlanır (Zimbardo ve Leippe, 1991). Eğitim ortamında ise tutum, öğrencilerin davranışlarını etkileyen önemli bir faktör olup, onların öğrenme süreçlerini doğrudan belirleyen bir rol oynar (Tripp ve Sherrill, 1991).

Özel gereksinimli bireylere yönelik olumsuz tutumlar, bu bireylerin sosyal uyum sağlamalarını, eğitim almalarını ve iyileştirme süreçlerini önemli ölçüde zorlaştırmaktadır (Asch, 1984; Wertlieb, 1985; Wright, 1983). Bu olumsuz tutumlar, bireyin sahip olduğu özel gereksinim türüne göre farklılık gösterebilir (Asch, 1984; Miller vd., 1981; Westbrook vd., 1993). Ancak, bu tutumların olumluya dönüşmesinde etkili faktörlerden biri, bireylerin öz-yeterlik inançlarının güçlendirilmesidir. Araştırmalar, özel gereksinimli bireylerin ve onların eğitim süreçlerine ilişkin öz-yeterlik inançları arttıkça, öğretmenlerin ve toplumun tutumlarının da daha olumlu hale geldiğini ortaya koymaktadır (Meijer ve Foster, 1988; Soodak vd., 1998; Hutzler vd., 2005; Malinen vd., 2012; Savolainen vd., 2012). Bu doğrultuda, özel gereksinimli bireylerin eğitim süreçlerinde öğretmenlerin öz-yeterlik algılarının geliştirilmesi,

onların eğitimine yönelik tutumların iyileştirilmesinde kritik bir rol oynamaktadır (Şahin, 2022).

Birçok araştırma, özel gereksinimli bireylere yönelik beden eğitimi ve spor uygulamalarının olumlu etkilerini ortaya koymakta ve bu alandaki çalışmaların sayısı giderek artmaktadır. Özellikle, bu bireylere yönelik sunulan beden eğitimi ve spor aktivitelerinde beden eğitimi öğretmenlerinin rolü ve önemi yadsınamaz bir gerçektir. Öğretmenlerin yeterliliklerinin belirlenmesi, etkili eğitimler sunabilmek için onların ihtiyaç duyduğu alanlarda desteklenmesi, özel gereksinimli bireylerin daha kaliteli beden eğitimi ve spor deneyimlerinden yararlanmaları için temel bir unsurdur. Bu süreç, yalnızca öğretmenlerin kişisel ve profesyonel gelişimini değil, aynı zamanda özel gereksinimli bireylerin daha verimli bir şekilde eğitim almasını sağlayacaktır (Şahin, 2022).

1.1. Araştırmanın Gerekçesi ve Önemi

Beden eğitimi dersi, bireyin yalnızca fiziksel gelişimini değil; aynı zamanda sosyal etkileşim, özgüven, iş birliği ve empati gibi yönlerinin de gelişmesini destekleyen çok boyutlu bir öğrenme alanıdır. Bu yönüyle beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin özel gereksinimli bireylerle çalışma yeterlikleri, onların eğitim süreçlerine aktif katılımlarında önemli bir etkiye sahiptir. Ancak alanyazında, beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin özel gereksinimli bireylerle çalışma konusundaki öz yeterliliklerinin yeterince araştırılmadığı görülmektedir. Özellikle uygulamada öğretmenlerin çeşitli güçlüklerle karşılaştıkları ve bu durumun, özel gereksinimli öğrencilerin eğitim sürecine katılımlarını olumsuz etkileyebildiği bilinmektedir.

Bu araştırmanın gerekçesi, beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin özel gereksinimli bireylerle çalışmaya yönelik öz yeterlilik düzeylerini belirleyerek, öğretmen eğitimi, hizmet içi eğitim programları ve kapsayıcı eğitim politikalarının geliştirilmesine katkı sağlamaktır. Bu sayede hem özel gereksinimli bireylerin daha nitelikli eğitim almasına destek olunacak hem de öğretmenlerin mesleki yeterliliklerinin artırılmasına yönelik ihtiyaçlar daha net bir biçimde ortaya konulabilecektir.

Ayrıca, elde edilecek bulgular doğrultusunda öğretmenlerin hangi alanlarda daha fazla desteğe ihtiyaç duyduğu belirlenerek, uygulamaya dönük çözüm önerileri

geliştirilebilecektir. Bu yönüyle çalışma, beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin mesleki gelişim süreçlerini desteklemesinin yanı sıra özel gereksinimli öğrencilerin eğitim hakkının daha etkin bir şekilde sağlanmasına katkı sunacak özgün ve güncel bir araştırma niteliği taşımaktadır.

1.2. Araştırmanın Amacı

Bu araştırma; Mardin ilindeki beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin özel gereksinimli öğrencilere karşı öz yeterlilik düzeylerini farklı değişkenler ile incelenmesi amacıyla yapılmıştır.

1.3. Araştırma Soruları ve Hipotezler

Araştırmamızın ana hipotezi; beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin özel gereksinimli öğrencilere yönelik öz yeterlilik düzeyleri demografik değişkenlere bağlı olarak farklılık göstermektedir. Mevcut araştırma aşağıda paylaşılan bazı sorular üzerine inşa edilmiştir. Çalışmada temel alınan bu araştırma soruları şu şekildedir;

- Mardin ilinde bulunan beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin özel gereksinimli öğrencilere karşı öz yeterlilik bilgi düzeyleri yeterli midir?
- Beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin özel gereksinimli öğrencilere karşı öz yeterlilik bilgi düzeyleri ile cinsiyet arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?
- Beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin özel gereksinimli öğrencilere karşı öz yeterlilik bilgi düzeyleri ile yaş grupları arasında kayda değer bir değişiklik var mıdır?
- Beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin özel gereksinimli öğrencilere karşı öz yeterlilik bilgi düzeyleri ile eğitim durumları arasında kayda değer bir değişiklik var mıdır?
- Beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin özel gereksinimli öğrencilere karşı öz yeterlilik bilgi düzeyleri ile mesleki deneyim süresi arasında kayda değer bir değişiklik var mıdır?
- Beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin özel gereksinimli öğrencilere karşı öz yeterlilik bilgi düzeyleri ile medeni halleri arasında kayda değer bir değişiklik var mıdır?

- Beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin özel gereksinimli öğrencilere karşı öz yeterlilik bilgi düzeyleri ile çocuğunun bulunma durumu arasında kayda değer bir değişiklik var mıdır?
- Beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin özel gereksinimli öğrencilere karşı öz yeterlilik bilgi düzeyleri ile anne eğitim düzeyi arasında kayda değer bir değişiklik var mıdır?
- Beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin özel gereksinimli öğrencilere karşı öz yeterlilik bilgi düzeyleri ile baba eğitim düzeyi arasında kayda değer bir değişiklik var mıdır?
- Beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin özel gereksinimli öğrencilere karşı öz yeterlilik bilgi düzeyleri ile ailede özel gereksinimli birey bulunma durumu arasında kayda değer bir değişiklik var mıdır?
- Beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin özel gereksinimli öğrencilere karşı öz yeterlilik düzeyleri ile daha önce özel gereksinimli bir bireyle çalışma durumu arasında kayda değer bir değişiklik var mıdır?
- Beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin özel gereksinimli öğrencilere karşı öz yeterlilik bilgi düzeyleri ile özel gereksinimli bireylere yönelik eğitim/seminer alma durumu arasında kayda değer bir değişiklik var mıdır?
- Beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin özel gereksinimli öğrencilere karşı öz yeterlilik bilgi düzeyleri ile çalıştığı okulda özel eğitim sınıfı bulunma durumu arasında kayda değer bir değişiklik var mıdır?

1.4. Araştırmanın Sınırlılıkları

Bu araştırmanın çalışma grubu, 2024-2025 eğitim öğretim yılı içerisinde Mardin il ve ilçelerinde okullarda aktif olarak görev yapan beden eğitimi ve spor öğretmenleri ile sınırlanmıştır.

1.5. Araştırmanın Varsayımları

Mevcut araştırma protokolümüz çerçevesinde bazı varsayımlarda bulunulmuştur. Varsayımlarımız aşağıdaki gibidir;

Araştırma sonunda elde edilen bilgilerin doğru olup ankete katılan beden eğitimi ve spor ğretmenlerinin soruları samimi bir şekilde yanıtladıkları kabul edilmiştir.



2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE VE LİTERATÜR TARAMASI

2.1. Eğitim

Eğitim, bireyin bilgi, beceri ve tutumlarının geliştirildiği ve değiştirildiği bir rapordur. Bu süreç, kişinin ortamıyla etkileşiminde bulunarak öğrenme ve öğretme yoluyla istenen yönde bir dönüşümün gerçekleştirilmesini sağlar. Eğitim, yalnızca yılda gerçekleşen bir faaliyet değil, hayat boyu devam eden bir gelişim sürecidir (Özan,2014).

Eğitim, yalnızca insana özgü bir etkinlik olup, etkileşim yoluyla gerçekleşir. Eğitimin başarılı bir şekilde hayata geçebilmesi için sosyal bir ortamın bulunması gereklidir. Bu nedenle eğitim, bireylerin kültürel değerleri öğrenip benimseyerek toplumsal hayata uyum sağladığı bir kültürlenme süreci olarak ele alınmalıdır (Özkan,2017).

Eğitim, bireylerin bilgi, davranış ve yeteneklerini geliştirmek amacıyla uygulanan sürekli bir süreçtir. İnsanların sosyalleşmelerine yardımcı olan ve toplumsal ilişkilerin yanı sıra toplumun sosyal gelişimine katkıda bulunan eğitim, geniş bir faaliyet alanına sahiptir. Eğitim, bir üretim faktörü olarak kabul edilmekte ve insanın niteliklerini iyileştirerek, hem üretim sürecinde hem de daha geniş bir sosyal düzeyde daha başarılı olmasına olanak tanımaktadır (Ünlütepe, 2012).

Eğitim, iletişim becerilerinin geliştirilmesinde ve etkin bir şekilde kullanılmasında önemli bir rol oynar. Günümüzde insani ilişkilerin ön planda olduğu bir dünyada, eğitim, ikili ilişkilerdeki en güçlü araçlardan biri olarak öne çıkmaktadır. Ayrıca eğitim, bireylerin yaşamları boyunca insan doğası üzerinde derin etkiler bırakır ve bu etkiler, kişisel gelişimden toplumsal uyuma kadar geniş bir yelpazeyi kapsar (Soran vd., 2006).

Eğitimin hem başlangıç noktasında hem de kısa ve uzun vadeli amaçlarında temel odağı insan oluşturur (Kuter ve Kuter, 2016).

UNESCO, yaptığı tanımında eğitimi, "herkese kaliteli eğitim sunmayı amaçlayan ve öğrenciler ile toplumun farklı ihtiyaç, yetenek, özellik ve öğrenme beklentilerine saygı göstererek süreklilik arz eden bir süreç" olarak ifade etmektedir. Eğitimin yalnızca bilgi aktarımı değil, aynı zamanda bireylerin ve toplulukların çeşitliliğini göz önünde bulundurarak sürekli bir gelişim ve öğrenme süreci olarak ele alınması gerektiğini belirtmektedir (UNESCO, 2008).

2.2. Özel Eğitim

Özel eğitim, özel gereksinimi olan bireylere yönelik sunulan, alanında eğitim almış uzmanlar tarafından yürütülen bir eğitim türüdür. Bu eğitim, bireylerin ihtiyaçlarına göre uyarlanmış ve geliştirilmiş müfredatlar, uygun çevre düzenlemeleri, yöntemler ve araç-gereçler kullanılarak gerçekleştirilir. Amacı, bireylerin potansiyellerini en iyi şekilde geliştirmelerini sağlamak ve toplumda daha bağımsız ve etkin bir şekilde yaşamalarını desteklemektir (Çitil vd., 2018).

Özel eğitim, genel eğitimin vazgeçilmez bir parçasıdır. Günümüzde, özel eğitim alanındaki güncel yaklaşım, özel gereksinimi olan bireylerin akranlarından ayrılmadan, normal okul ve sınıf ortamlarında ihtiyaçlarının karşılanmasını hedeflemektedir. Bu anlayış, uyum ve kapsayıcılığı ön planda tutarak, her bireyin eşit fırsatlarla eğitim almasını sağlamayı amaçlar (Nalbant, 2018).

Özel eğitim, toplumun çoğunluğundan farklı ve özel gereksinimleri olan çocuklara yönelik sunulan bir eğitim türüdür. Bu eğitim, üstün yetenekleri olan bireylerin kapasitelerini en üst düzeye çıkarmayı, yetersizlikleri engel haline getirmemeyi ve engelli bireyleri bağımsız, üretken bireyler olarak toplumla kaynaştırmayı amaçlar. Özel eğitim, bireylere kendine yeterli olma becerileri kazandırarak, onları hem kişisel gelişim hem de toplumsal uyum açısından destekler. Bu süreç, her bireyin potansiyelini gerçekleştirmesine yardımcı olur (Ataman, 2003, s. 16).

Özel eğitim, engelli veya istisnai durumları olan öğrencilerin karşılaştıkları zorlukların üstesinden gelmelerine ve eğitimdeki tüm potansiyellerine ulaşmalarına yardımcı olmak amacıyla sağlanan uzmanlaşmış eğitim ve destek hizmetlerini ifade eder. Bu eğitim, her bireyin özel gereksinimlerine göre uyarlanmış programlar,

yöntemler ve araçlarla gerçekleştirilir, böylece öğrenciler en iyi şekilde gelişimlerini sürdürebilir ve toplumsal yaşama daha etkin katılım sağlayabilirler (Cavkaytar, 2012).

Eğitim sisteminin en temel hedefi, tüm çocukların gelişim süreçlerinde karşılaştıkları güçlükleri aşmalarına yardımcı olmak ve onların ihtiyaç duydukları alanlarda uygun eğitim hizmeti sunmaktır. Özel eğitim, bu amacın bir parçası olarak, normal eğitim süreçlerinden yararlanamayan bireylere eşit eğitim fırsatları sağlamak için özel olarak yapılandırılmıştır. Bu sayede her bireyin, sahip olduğu potansiyeli en üst düzeye çıkarabilmesi için gerekli olan destek verilir (Şahin, 2003).

2.2.1. Özel Eğitime İhtiyaç Duyan Bireyler

"Akranlarına göre bireysel ve gelişimsel özellikleri ile eğitimsel yeterliliklerinde belirgin farklılıklar gösteren kişi", özel eğitime ihtiyaç duyan birey olarak kabul edilmektedir (ÖEHY, 2018). Akranlarından fiziksel, zihinsel, sosyal ve duygusal farklılıkları, iletişim güçlükleri ve bilgiye ulaşmada yaşadıkları güçlükler gibi sebeplerle genel eğitim hizmetlerinden sınırlı faydalanan ya da faydalanamayan bireyleri ifade etmektedir (Millî Eğitim Bakanlığı, 2018; Özgür, 2011).

2.3. Özel Gereksinimli Bireyler

Gelişimi farklı olan bireyler için günümüzde çeşitli terimler kullanılmaktadır. Bunlar arasında "engelli", "özürlü", "özel gereksinimleri olan", "farklı gelişim gösteren", "öğrenme güçlüğü çeken" ve "özel eğitim gereksinimi duyan bireyler" gibi ifadeler bulunmaktadır. Ancak, günümüzde dünya çapında ve ülkemizde, bireyleri etiketlemeyen ve daha kapsayıcı olan tanımlar tercih edilmektedir. Bu tür tanımlar, daha duyarlı ve saygılı bir dil kullanımı sağlayarak, bireylerin değerini ve eşitliğini vurgulamaktadır (Baykoç, 2015).

Son dönemlerde yapılan araştırmalarda, en yaygın kullanılan terimin "özel gereksinimli birey" olduğu gözlemlenmektedir (Varış & Hekim, 2017).

573 sayılı Özel Eğitim Hakkında Kanun Hükmündeki Kararname özel eğitim gerektiren bireyi çeşitli nedenlerle, bireysel özellikleri ve eğitim yeterlilikleri açısından akranlarından beklenen düzeyde anlamlı farklılık gösteren birey olarak tanımlamaktadır (Gözel vd., 2025).

Amerika Birleşik Devletleri'nde faaliyet gösteren Anne ve Çocuk Sağlığı Bürosu, “özel gereksinimli birey” kavramını ilk kez ortaya koymuş ve bu grubu; kronik gelişimsel, fiziksel, duygusal ya da davranışsal sorunları bulunan ya da bu tür sorunlara yakalanma riski taşıyan, dolayısıyla sağlık ve benzeri hizmetlere toplumun genelinden daha yoğun biçimde ihtiyaç duyan kişiler olarak tanımlamıştır (Hajizada, 2022).

Özel gereksinimli bireyler, gelişimsel süreçlerinde farklı zorluklar yaşayan kişilerdir. Bu grup, zihinsel, görme, işitme ya da bedensel engelleri bulunan, dil ve konuşma bozuklukları yaşayan, dikkat eksikliği ve hiperaktivite sorunları yaşayan, öğrenme güçlükleri çeken, otizm spektrumunda olan veya üstün zekâya sahip bireyleri kapsar. Her birinin özel ihtiyaçları olduğundan, eğitim süreçlerinde onlara yönelik farklı yaklaşımlar ve destekler gereklidir (Varış & Hekim, 2017).

Özel gereksinimli bireyler, doğum öncesi, doğum sırası veya doğum sonrasında farklı sebeplerle bilişsel, dil, motor, fiziksel, sosyal ve duygusal gelişimlerinde belirli düzeyde gerileme, yavaşlama ya da farklılıklar yaşayabilen bireylerdir. Bu gelişimsel farklılıklar, yaşıtlarına göre belirgin özellikler ortaya koymalarına neden olur. Bu bireyler, normal eğitim programlarından ya hiç yararlanamazlar, ya da kısmen faydalanabilirler. Bununla birlikte, uygun destekleyici eğitim programları ile eğitim süreçlerini sürdürebilirler (Baykoç, 2015: 20).

2.3.1. Özel Gereksinim Nedenleri

Özel Gereksinim nedenleri çok farklı sınıflandırmalara sahip olsa da en genel anlamıyla doğum öncesi, doğum esnası ve doğum sonrası şeklinde sınıflandırılmaktadır (Caner, 2019).

2.3.1.1. Doğum Öncesi Nedenler

Doğuştan gelen, genetik faktörlerle aktarılan hastalıklar, akraba evlilikleri, kalıtsal hastalıklar ve kan uyuşmazlığı gibi durumlar, bireylerin özel gereksinimler göstermesine neden olabilir. Ayrıca, anne adayının gebelik sırasında yaşadığı bazı sağlık problemleri de bu durumu etkileyebilir. Örneğin, yüksek tansiyon, epilepsi, kalp hastalıkları gibi kronik rahatsızlıklar, gebelikte geçirilen enfeksiyonlar (kızamıkçık, toksoplazma, hepatit B, suçiçeği, AIDS), annenin yaşı, kontrolsüz ilaç kullanımı, radyasyona maruz kalma, beslenme yetersizlikleri ve dengesiz beslenme ile annedeki

stres gibi faktörler, doğum öncesi gelişimi olumsuz yönde etkileyebilir ve özel gereksinimli bireylerin ortaya çıkmasına yol açabilir (Yavaş & İlhan, 1997).

2.3.1.2. Doğum Sırasındaki Nedenler

Doğum sırasındaki nedenler, bebeğin sağlığını etkileyebilecek çeşitli komplikasyonları içerebilir. Bunlar arasında zor doğum, sarılık, plasenta ve eşle ilgili anormallikler, erken veya geç doğum, bradikardi ve hipoksi (oksijen yetersizliği), intrakranial kanama (beyin kanaması), çoğul doğum, doğumun beklenen süreden önce ya da zor bir şekilde gerçekleşmesi, bebeğin doğum ağırlığının düşük olması, doğum sırasında bebeğin başına aşırı basınç uygulanması ve doğum anında oksijen yetersizliği gibi durumlar yer alır. Bu faktörler, bebeğin doğum sırasında yaşadığı stres ve zorluklar nedeniyle gelişimsel problemler oluşturabilir (Aktürk ve Ekim, 2023).

2.3.1.3. Doğum Sonrası Nedenler

Doğum sonrasında meydana gelen dışsal etkilere kaynaklanan engellilikler, genellikle kazalar sonucu oluşur. Bu tür kazalar arasında trafik kazaları, sportif kazalar, ev kazaları, iş kazaları ve yangınlar gibi durumlar yer alır. Bu olaylar, bireyin fiziksel ya da zihinsel gelişimini olumsuz yönde etkileyerek kalıcı engelliliklere neden olabilir (Yaralılar, 2010; Çarkçı, 2011).

2.3.2. Özel Gereksinim Çeşitleri

Milli Eğitim Bakanlığı tarafından 2012 yılında yayımlanan Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği'nde, özel gereksinim gösteren bireyler çeşitli kategoriler altında sınıflandırılmıştır. Bu sınıflandırmaya göre:

- İşitme duyusunda yetersizlik yaşayanlar
- Konuşma ve dil gelişiminde güçlük çekenler
- Dikkat eksikliği ile hiperaktivite bozukluğu bulunanlar
- Sosyal uyum sorunları yaşayanlar
- Üstün zekâya veya özel yeteneklere sahip olanlar
- Sinir sistemi hasarı sonucunda ortaya çıkan yetersizlikleri olanlar
- Özel Öğrenme Güçlüğü Olan Bireyler
- Birden Fazla Alanda Yetersizliği Olan Bireyler
- Duygusal Uyum Güçlüğü Yaşayan Bireyler
- Kronik sağlık sorunları bulunan bireyler

- Otizm spektrumunda yer alan bireyler
- Zihinsel işlevlerinde yetersizlik gösteren bireyler (hafif, orta, ağır ve çok ağır düzeylerde)
- Görme duyusunda sınırlılık yaşayan bireyler
- Bedensel, fiziksel ya da ortopedik engeli olan bireyler (MEB Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği, 2018).

2.3.2.1. İşitme Engelli Bireyler

Dünyada var olan uyarıları, duyu organlarımız aracılığıyla algılarız ve kulağımız bu organlardan biridir. İşitme olayı, çevremizdeki ses frekanslarını kulağımızın alıp, bunları anlamlı bir şekilde beynimize iletilmesiyle gerçekleşir. İşitme duyusu, istemsiz bir şekilde çevreden gelen sesleri, uyarıları ve işaretleri sürekli olarak alarak, adeta bir anten gibi çalışır. Bu süreç, bize çevremizle olan etkileşimimizi ve iletişimimizi sağlar (Özsoy vd., 2002).

İşitme engeli, bireydeki işitme duyarlılığının gelişim, uyum ve iletişimde yapması gereken görevlerini yerine getirememesi durumuna denir (MEB, 2011).

2.3.2.2. Dil ve Konuşma Güçlüğü

Konuşma bozukluğu; dildeki seslerin doğru biçimde çıkarılabilmesi için gerekli olan motor, bilişsel ve dilsel süreçlerde (örneğin solunum, ses üretimi, rezonans ve artikülasyon) ortaya çıkan aksaklıklar şeklinde tanımlanmaktadır. Bu süreçlerden herhangi birinin eksikliği ya da işlevinde bir sorun bulunması, olağan konuşmanın gerçekleşmesini engeller. Dil bozukluğu ise yalnızca konuşmayı değil; anlamlandırma, sözcük bulma, yazılı ifade ve okuma gibi diğer iletişim becerilerini de kapsadığı için konuşma bozukluğundan ayrı bir kategori olarak ele alınmalıdır (Tanrıdağ, 2009).

2.3.2.3. Dikkat Eksikliği ve Hiperaktivite

Dikkat Eksikliği Hiperaktivite Bozukluğu (DEHB), genellikle erken çocukluk döneminde ortaya çıkan ve belirtileri yetişkinlik dönemine kadar devam edebilen kronik bir gelişimsel psikiyatrik bozukluktur. Bu bozukluk, üç ana belirti kümesinden oluşur: dikkat eksikliği, hiperaktivite ve dürtüsellik. DEHB, bireylerin günlük yaşamlarını, okul ve iş yaşamlarını, sosyal ilişkilerini olumsuz yönde etkileyebilir (Wender,1995).

2.3.2.4. Sosyal Uyum Sorunları

Bireyin toplumsal uyumunu ve eğitimdeki başarısını olumsuz yönde etkileyebilecek pek çok etmen bulunmaktadır. Riskli yaşam koşulları, madde kullanımı, yetersiz beslenme, göç süreci, suç işleme ya da suça yönelme, ağır çalışma koşulları, ihmal ve istismar, terk edilme ile dil farklılıkları bu etmenler arasında sayılabilir. Bu durum, bireyin çevresel ve psikolojik zorluklarla karşılaşarak, gelişimsel ve eğitimsel anlamda geri kalmasına veya toplumsal hayata uyum sağlamakta güçlük çekmesine yol açar (Demirel, 2005).

2.3.2.5. Üstün veya Özel Yetenekli Bireyler

Zihinsel yetenekleri açısından yaşıtlarından belirgin şekilde üstün olan bireyler, özellikle düşünme ve problem çözme alanlarında dikkat çeker. Yaratıcılık becerileri oldukça gelişmiş olan bu kişiler, özgün fikirler geliştirebilir ve sıra dışı yaklaşımlar sunabilir. Ayrıca, bir işe başladıklarında vazgeçmemeleri ve hedeflerine ulaşana kadar çaba göstermeleri, onların en belirgin özelliklerindendir. Yapılan değerlendirmeler, bu bireylerin kendi yaş grubundaki insanların %98'inden daha ileri bir zihinsel düzeye sahip olduğunu ortaya koymaktadır. Bu durum, onları toplum içinde özel bir konuma yerleştirir (Ataman,2003).

2.3.2.6. Sinir Sisteminin Zedelenmesi ile Ortaya Çıkan Yetersizlik

Sinir sistemine yönelik hastalıklar, merkezi ya da çevresel sinir sistemi organlarında meydana gelen hasar veya zedelenmeler sonucunda ortaya çıkar. Bu tür hastalıklar, ilgili organların zarar görmesine yol açarak, ciddi ve kalıcı etkilere neden olabilir. Bu tür hasarlar, bireyin hareket, duygu, düşünce ve algı gibi temel işlevlerini olumsuz yönde etkileyebilir, bazen de yaşam kalitesini belirgin şekilde düşürebilir (<https://www.koruhastanesi.com/sinir-sistemi-hastaliklarinda-beslenme-2729-5> E.T.03.12.2024).

2.3.2.7. Özel Öğrenme Güçlüğü Olan Bireyler

Özel öğrenme güçlüğü, dinleme, düşünme, konuşma, okuma, yazma, harfleri tanıma veya matematiksel hesaplamalar yapma gibi temel psikolojik süreçlerden birinde veya birden fazlasında yaşanan bozuklukları ifade eder. Bu bozukluklar, bireyin sözlü veya yazılı dili anlama ve kullanma becerilerini olumsuz yönde etkileyebilir ve öğrenme süreçlerinde güçlükler yaşanmasına yol açar. Özel öğrenme

güçlüğü, genellikle zekâ seviyesinin normal ya da üstü olmasına rağmen öğrenme kapasitesinde belirgin bir engel oluşturur (Akçin, 2009:6).

2.3.2.8. Birden Fazla Yetersizliği Olan Bireyler

Özel gereksinim taşıyan kişiler kimi zaman yalnızca tek bir yetersizlikten etkilenebilirken, bazı durumlarda birden fazla yetersizlikten farklı derecelerde etkilenebilir. Bir bireyin birden fazla yetersizlik türüne aynı anda sahip olması ise literatürde “çoklu yetersizlik” olarak adlandırılmaktadır. Bu, görme, işitme, fiziksel ve zihinsel engeller veya otizm gibi çeşitli engel türlerinin ve bazı sağlık sorunlarının bir arada bulunması durumudur. Çoklu yetersizlik, bireyin ihtiyaçlarını daha karmaşık hale getirir ve bu bireylerin özel eğitim ve destek hizmetlerine duydukları ihtiyaç daha belirgin hale gelir (Bahçivancıoğlu & Yazıcı, 2009; Eldeniz & Çetin, 2013; Şafak, 2012).

2.3.2.9. Duygusal Uyum Sorunu Yaşayan Bireyler

Zihinsel ya da duygusal etkenlerle açıklanamayan bazı sağlık problemleri, kişinin hem kendiyle hem de çevresiyle sağlıklı ilişkiler kurmasını ve sürdürmesini zorlaştırabilir. Bu durum, genel bir mutsuzluk hissi ve depresif ruh haliyle sonuçlanabilir. Bunun yanı sıra, okul yaşamına veya kişisel sorunlara bağlı kaygılar; tırnak yeme, parmak emme gibi fiziksel davranışların uzun süre devam etmesine yol açarak bireyin akademik performansını ve toplumsal uyumunu olumsuz biçimde etkileyebilir. Bu tür sorunlar, bireyin psikolojik ve duygusal sağlığını daha da zorlaştırarak, kişisel ve toplumsal yaşamında ciddi engeller oluşturur. (https://nazilliram.meb.k12.tr/meb_iys_dosyalar/09/11/962112/dosyalar/2017_03/24_160717_duygusal_davranYY.pdf E.T.04.12.2024).

2.3.2.10. Süreğen Hastalığı Olan Bireyler

Süreğen hastalıklar, doğuştan ya da sonradan herhangi bir nedenle gelişen ve bireyin sürekli bakım ve tedaviye ihtiyaç duyduğu sağlık durumlarıdır. Bu hastalıklar, bireyin eğitim, mesleki yaşam ve sosyal uyumunu olumsuz yönde etkileyerek, günlük işlevselliğini ve yaşam kalitesini zorlaştırabilir. Süreğen hastalıklar, genellikle uzun süreli tedavi ve destek gerektirir ve kişinin yaşamını etkileyen çeşitli zorluklarla birlikte gelir (Öztürk, 2008).

2.3.2.11. Otizmli Bireyler

Otizm, erken çocukluk döneminde iletişim ve konuşma becerilerinde güçlüklerle kendini gösteren, nörolojik ve gelişimsel bir bozukluktur. Bu durum, bireyin sosyal etkileşim, davranış ve iletişim alanlarında zorluklar yaşamasına yol açar ve yaşamın tüm alanlarını etkileyebilir. Otizm, her bireyde farklı belirtilerle ortaya çıkan bir gelişimsel bozukluktur. Bu nedenle destek ve tedavi süreçleri tek tip değildir; kişinin iletişim, sosyal etkileşim ve davranış özelliklerine göre uyarlanmalıdır. Bireyselleştirilmiş yaklaşımlar, hem günlük yaşam becerilerinin gelişmesine hem de toplumsal uyumun artmasına katkı sağlar (Akçakın, 2007).

2.3.2.12. Zihinsel Yetersizliği Olan Bireyler

"Zihinsel engellilik", "zekâ geriliği", "zihinsel yetersizlik" ve "zihinsel öğrenme güçlüğü" gibi ifadeler, zihinsel işlevlerinde zorluklar yaşayan bireyleri tanımlamak için uzun yıllar boyunca kullanılan yaygın terimlerdir. Bu kavramlar, bireylerin düşünsel, öğrenme ve bilişsel becerilerindeki sınırlamaları açıklamak için kullanılmıştır (Cavkaytar ve Diken, 2007).

Zekâ, doğuştan getirilen potansiyelin yaşam boyunca edinilen deneyimlerle şekillenmesi sonucu gelişen bir problem çözme kapasitesi olarak tanımlanabilir. Bu kapasite sayesinde kişi, hem kendisini hem de çevresini kavrar, olayları yorumlar, çıkarımlar yapar ve yaşamını uyum içinde sürdürebilir. Zihinsel yetersizlik ise; doğum öncesinde, doğum sırasında ya da doğum sonrasında ortaya çıkabilen çeşitli nedenlerle gelişim sürecinde görülen bir durumdur. Bu durum, bireyin uyumlu davranışlar sergilemesinde güçlük yaşamasının yanı sıra dikkat, algı, hafıza ve akıl yürütme gibi temel zihinsel işlevlerde normalin altında performans göstermesiyle açıklanır. Zihinsel engeli bulunan bireyler; kişisel bakım, çevreye uyum sağlama, dil gelişimi, iletişim kurma ve motor becerilerde akranlarına kıyasla daha yavaş ve gecikmeli bir ilerleme gösterirler. (https://corumzubeydehanim.meb.k12.tr/icerikler/zihinsel-engelliligin-tanimi_7641819.html E.T.04.12.2024).

Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği'nde (2018) zihinsel yetersizliği olan bireylerin yalnızca bilişsel işlevlerinde değil; aynı zamanda kavramsal düşünme, günlük yaşamda pratik uyum sağlama ve sosyal beceriler geliştirme alanlarında da

sınırlılıklar yaşadıkları ifade edilmektedir. (Türkiye Milli Eğitim Bakanlığı, Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği, 2018).

Zihinsel engelli bireylerin karşılaştıkları zorlukları aşabilmeleri için sosyalleşmeleri son derece önemlidir. Bu bağlamda, spor, etkili bir sosyalleşme aracı olarak, zihinsel engelli bireylerin yaşadıkları zorluklarla baş etmelerine yardımcı olur. Spor, yalnızca fiziksel gelişimi desteklemekle kalmaz, aynı zamanda bireylerin iletişim becerilerini, özgüvenlerini ve sosyal etkileşimde bulunma yeteneklerini geliştirerek toplumsal hayata uyum sağlamalarına katkı sağlar (Turhal vd., 2022).

Zihinsel yetersizliği olan bireyler, engel düzeylerine göre farklılık göstermektedir. Bu farklılık, zihinsel yetersizlik tanısı almış bireylerin birbirlerinden farklı belirtiler göstermesi ve aynı düzeyde olmamaları nedeniyle ortaya çıkar. Her bireyin zihinsel yetersizliği farklı bir seviyede olduğu için, bu bireyler aynı şekilde değerlendirilmemelidir. Bu durum, her bireyin ihtiyaçlarının ve destek gereksinimlerinin farklı olduğunun bir göstergesidir, bu nedenle her bireye özgü bir yaklaşım benimsenmesi önemlidir (Çifci, 1997).

Zihinsel yetersizliği olan bireyler genellikle etkilenme düzeylerine göre sınıflandırılır. Bu sınıflandırmada iki farklı yöntem kullanılır: biri psikolojik değerlendirme yaklaşımı, diğeri ise eğitsel değerlendirme yaklaşımıdır (<https://mehmetbarinc.wordpress.com/zihinsel-engelliligin-siniflandirilmesi/> E.T. 04.12.2024).

IQ	Psikolojik Tanı	Eğitsel Tanı
70-55	Hafif	Eğitilebilir
55-35	Orta	Öğretilebilir
35-25	Ağır	Bağımlı
25-Altı	Çok Ağır	Tam Bağımlı

Tablo 1. Zihinsel Engelli Bireylerin Sınıflandırılması
(<https://mehmetbarinc.wordpress.com/zihinsel-engelliligin-siniflandirilmesi/> E.T.04.12.2024).

Hafif düzey yetersizlik: Bu durumu yaşıyan çocukların gelişiminde önemli bir farklılık olmadığını, ancak akademik çalışmalar sırasında yaşlılarına göre geride kalabildiklerini gösterir. Bu çocuklar, okul döneminde özellikle öğrenme süreçlerinde zorluklar yaşayabilirler, fakat genellikle arkadaşlarıyla birlikte, normalden biraz daha fazla ilgi ve destekle eğitimlerine devam edebilirler. Hafif düzeyde zihinsel engeli olan çocuklar, uygun rehberlik ve öğretim yöntemleri ile sosyal hayata uyum sağlayarak, başarılarını artırabilirler (Eripek,1998).

Orta düzey yetersizlik: Orta düzey zihinsel yetersizliğe sahip çocuklar, öz-bakım becerilerini kazanmada ilerleme gösterebilirler, ancak bu süreçte sürekli yetişkin desteği ve gözetimine ihtiyaç duyarlar. Zihinsel öğrenme yetersizliği seviyelerine bağlı olarak, bireyler okuma-yazma ve matematik gibi akademik becerileri tam olarak öğrenemeyebilirler; ancak sıkça karşılaştıkları bazı kelimeleri, işaretleri ve sayıları tanıyabilirler. Bazı çocuklar ise, temel okuma-yazma ve dört işlem becerilerini öğrenebilir. Bu bireyler, yetenek seviyelerine göre basit iş becerileri edinebilir ve bazıları, kendilerine uygun bir işte çalışabilecek seviyeye ulaşabilirler (Eripek, 1998).

Ağır düzey yetersizlik: Ağır düzey zihinsel yetersizliği olan bireyler, doğumdan hemen sonra ya da doğum sırasında engel durumları belirginleşebilen bireylerdir. Bu grup, genellikle çeşitli sağlık sorunlarıyla da karşı karşıya olabilir. Çoğu bireyde, merkezi sinir sisteminde ciddi bir hasar bulunur. Öz-bakım becerilerini yerine getirebilmek için sürekli yardım ve desteğe ihtiyaç duyan bu bireylerin hareketleri sınırlı olabilir veya tamamen bir başkasına bağımlıdır. Bu durum, bireylerin günlük yaşamlarını sürdürmelerini önemli ölçüde etkileyebilir ve sürekli bakım gerektirir (Eripek, 2005).

Çok ağır düzey yetersizlik: Yetişkinlik dönemindeki tahmini zekâ yaşı genellikle 3,5 yaşın altındadır. Bu bireyler, temel uyumsal becerileri öğrenebilecek kapasiteye sahip olabilirler, ancak özbakım becerilerini kısmen yerine getirebilir ve bu becerileri tam olarak gerçekleştirebilmek için sıkça yardıma ihtiyaç duyabilirler. İleri derecede zihinsel engelliliğe sahip bireylerde, bazen sağlık sorunları veya ek engeller de görülebilir. Bu bireylerin zekâ bölümü puanı, genellikle 20-25'in altındadır ve bu

durum, günlük yaşamlarını sürdürebilmek için sürekli destek gerektirdiğini gösterir (MEGEP, 2007: 14).

2.3.2.13. Görme Yetersizliği Olan Bireyler

Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri, görme yetersizliğini, "Görme gücünün kısmi ya da tamamen kaybı nedeniyle özel eğitim ve destek hizmetlerine ihtiyaç duyan birey" olarak tanımlamaktadır (<https://orgm.meb.gov.tr/www/kitapciklar/icerik/1578>, E.T. 06.12.2024).

Görme engelli, gerekli tüm düzeltmeler yapıldıktan sonra bir kişinin en iyi görebildiği gözde, normal görüşün onda birinden daha fazlasını göremeyen bireyler için kullanılan bir terimdir (Enç, 1972). Görme engelliler, genellikle "körler" ve "az görenler" olarak iki ana gruba ayrılır. Görme engellilik için yaygın olarak kabul edilen iki farklı tanım bulunmaktadır. Bunlardan biri yasal tanım olup, tıp uzmanları ve sosyal güvenlik kurumları tarafından kabul edilirken, diğeri eğitsel tanım olup, görme engelli bireyler için eğitim ve öğretim düzenlemelerinin planlanması amacıyla kullanılır (<https://ey-der.com/az-gorenler/kor-ve-az-goren-ayrimi/#:~:text=Yasal%20Olarak%20K%C3%B6r%20ve%20Az,ki%C5%9Filere%20%E2%80%9Caz%20g%C3%B6ren%E2%80%9D%20> E.T.07.12.2024).

Yasal Olarak Kör ve Az Gören Tanımı

Yasal sınıflandırmada, görme keskinliği ve görme alanı önemli ölçüde dikkate alınır (Keskin, 2008). Görme engelli, tüm düzeltmeler yapıldıktan sonra görme keskinliği 1/10'dan az olan ve görme gücünden etkili bir şekilde yararlanamayan bireyler olarak tanımlanır. Az gören ise, tüm düzeltmelere rağmen görme keskinliği 3/10'dan az olan (1/10-3/10 arasında), ancak görme gücünden çeşitli araç ve yöntemlerle yararlanabilen kişilerdir. Bu tanımlar, görme engelliliği olan bireylerin ihtiyaçlarını belirleyebilmek ve uygun destekleri sağlayabilmek için önemlidir (Büyükyıldırım, 2017).

Eğitsel Olarak Kör ve Az Gören Tanımı

Eğitsel sınıflandırmada, **kör** bireyler, görme duyusunu öğrenme süreçlerinde fonksiyonel bir şekilde kullanamayan ve bu süreçlerde işitme ile dokunma duyularına

dayalı alternatif yöntemler, örneğin kabartma yazı ve sesli kitaplar gibi araçlar kullanan bireyler olarak tanımlanmaktadır. **Az gören** bireyler ise, görme duyusunu öğrenme süreçlerinde kullanabilen ve görsel öğrenme materyallerinden faydalanabilen kişilerdir. Bu bireyler, normal ve büyük puntolu yazılı materyalleri okuyabilecek görme becerilerine sahip olup, görsel materyallerle eğitim alabilirler. Bu sınıflandırmalar, görme engelli bireylerin eğitim ihtiyaçlarını belirlemek ve onlara uygun öğretim yöntemleri geliştirmek açısından büyük önem taşımaktadır (Cavkaytar, 2005).

2.3.2.14. Bedensel (Fiziksel, Ortopedik) Yetersizliği Olan Bireyler

Doğuştan veya sonradan kazanılmış, bireyin yapısında veya biçiminde fiziksel ve fizyolojik herhangi bir bozukluk ya da eksiklik oluşturan, bu durumun bireyin fiziksel yeteneklerini sınırlayan veya tamamen ortadan kaldıran engellere sahip olan bireylerdir (Ege, 1993).

Ortopedik yetersizlik, iki şekilde ortaya çıkabilir: İlk olarak, sinir sisteminin zedelenmesi nedeniyle meydana gelir; ikinci olarak ise hastalıklar ve kazalar sonucunda kas, iskelet ve eklemlerin işlevlerini yerine getirememesi durumudur (Özyürek, 1998).

Merkezi sinir sistemi ile ilgili yetersizlikler sonucu oluşan bedensel engellilik: Merkezi sinir sistemi ve omurilikteki hasarlardan kaynaklanan engellilik türleri, bu kategori altında yer alır. Serebral palsi, spina bifida, çocuk felci (poliomyelit), multiple skleroz, omurilik zedelenmeleri ve travmatik beyin yaralanmaları bu engellilik türleri arasında sayılabilir. Her bir durum, beyin ve omurilikteki hasarın derecesine ve yerine bağlı olarak farklı semptomlar ve etkiler gösterebilir. Bu tür engellilikler, bireyin motor becerilerini, hareket kabiliyetini etkilemektedir (Uysal, 2021).

Kas ve iskelet sistemi ile ilgili yetersizlikler sonucu oluşan bedensel engellilik: Kas ve iskelet sistemiyle ilgili yetersizlikler sonucu ortaya çıkan bedensel engellilik, kas ve iskelet sisteminin zedelenmesiyle meydana gelen fiziksel yetersizlikleri kapsar. Bu kategoriye, kas hastalıkları, ekstremit e eksiklikleri, kalça çıkıkları, doğuştan şekil bozuklukları ve skolyoz gibi durumlar dâhildir (Uysal, 2021).

2.4. Beden Eğitimi ve Spor

İnsanlık tarihi boyunca, ilk topluluklar doğa koşullarına uyum sağlamak ve hayatta kalabilmek amacıyla hareketi, yaşamlarının bir parçası haline getirmiştir (Harmandar, 2000). Avcılık, toplayıcılık ve savaş gibi fiziksel aktiviteler, insanların hayatta kalma sürecinde büyük bir rol oynamış ve bu da beden eğitimi alanının evrimini önemli ölçüde etkilemiştir (Ağbuba vd., 2020).

Beden eğitimi, günümüzde yalnızca motor becerilerin gelişimine odaklanmakla kalmaz, aynı zamanda bilişsel ve duygusal gelişim alanlarında da hedeflere ulaşmayı amaçlayan bir eğitim süreci olarak şekillenir. Bu süreç, belirli kurallara dayalı olarak yürütülen, bireylerin fiziksel ve ruhsal sağlıklarını güçlendiren bir eğitim programıdır (Açak, 2006). Aynı zamanda genel eğitimi tamamlayan ve onla bütünleşen beden eğitimi, kişiliğin gelişimine de katkıda bulunur. Öğrencilerin bireysel ve toplumsal açıdan sağlıklı, mutlu, dengeli ve ahlaklı bireyler olmalarını sağlayarak kişisel gelişimlerine katkı sunar (Başoğlu, 1999).

Gençlik ve Spor Bakanlığı'nın 1988 yılında yaptığı tanıma göre, beden eğitimi; bireylerin fiziksel, zihinsel ve duygusal gelişimlerini destekleyen, aynı zamanda günlük yaşam ve iş hayatına hazırlık için yapılan düzenli ve sistematik çalışmalardır. Beden eğitimi, yalnızca fiziksel aktivite ve sporla ilgili değil, kişisel gelişim, sağlık bilinci ve spor etiği gibi önemli yaşam becerilerine de vurgu yapar. Bu dersler, müfredat içinde yer alan ve öğrencilere sporun sağlık üzerindeki faydaları, spor ahlakı, düzenli fiziksel aktivitelerin önemi ve takım çalışmasının gerekliliği gibi konuları öğreten bir eğitim alanıdır. Böylece beden eğitimi dersleri, öğrencilere sağlıklı, dengeli ve bilinçli bir yaşam tarzı kazandırmayı amaçlayan kritik bir bileşen olarak eğitim sistemlerinin vazgeçilmez bir parçasıdır (Yaman, 2015).

2.5. Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenlerinin Özellikleri

Üniversitelerin Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokullarından mezun olan ve antrenörlük, spor yöneticiliği ve rekreasyon gibi alanlarda eğitim alarak formasyonlarını tamamlayan kişilere "Beden Eğitimi ve Spor Öğretmeni" denir (Baykoçak, 2002).

Çetin (2001), etkili bir öğretmenin sahip olması gereken nitelikleri; zihinsel kapasite, alan bilgisi, akademik donanım, gelişim ve öğrenme süreçlerine dair bilgi ile

uygun kişilik özellikleri şeklinde ifade etmiştir. Beden eğitimi öğretmenlerinde kişilik özellikleri özellikle önem taşır. Öğretmenin öğrencilere karşı sergilediği tutum ve kurduğu iletişim, dersin içeriği ile öğrenciler arasında güçlü bir bağ kurulmasını sağlar. Ayrıca beden eğitimi öğretmenin fiziksel, sosyal ve duygusal yönleri, öğrencilerin öğrenme sürecine rehberlik etmesi ve onlara rol model olması açısından belirleyici bir etkiye sahiptir (Tamer ve arkadaşları, 2001).

Nitelikli, üretken, çağdaş ve günümüz ihtiyaçlarına uygun bireyler yetiştirmek, milli ve manevi değerleri içselleştirmiş aynı zamanda bilim ve sanata değer veren bireyler yetiştirmek için, öğretmenlerin de kendi yeterliliklerinin farkında olup bu yeterliliklerini sürekli olarak geliştirme çabasında olmaları büyük önem taşımaktadır (Karabulutlu & Pulur, 2017).

Lumpkin (1986)'e göre Beden Eğitimi ve Spor Öğretmeninin İdeal Nitelikleri;

Konu alanı bilgisine sahip olma: Beden eğitimi ve spor öğretmenin, alanında derinlemesine bilgi sahibi olması büyük önem taşır. Bu bilgi, derslerin etkin bir şekilde planlanmasını ve öğrencilere doğru ve faydalı bilgilerin aktarılmasını sağlar (Demirhan, 2002).

Organizasyon becerisine sahip olma: Beden eğitimi ve spor öğretmeni, derslerin düzenlenmesi, etkinliklerin planlanması ve öğrencilerin dikkatini çekme konusunda iyi bir organizasyon yeteneğine sahip olmalıdır. Bu beceri, dersin verimli geçmesini sağlayarak öğrencilerin öğrenme süreçlerini olumlu yönde etkiler (Demirhan, 2002).

İletişim becerisine sahip olma: İyi iletişim becerilerine sahip olmak, beden eğitimi ve spor öğretmenin öğrencileriyle güçlü bir diyalog kurmasını, onların ihtiyaçlarını doğru şekilde anlamasını ve onları motive etmesini sağlar. Ayrıca, öğretmenlerin veliler ve diğer eğitim paydaşlarıyla da etkili bir şekilde iletişim kurabilmesi, eğitim sürecinin başarısı için kritiktir (Demirhan, 2002).

Mesleki dürüstlük ve etik davranışa sahip olma: Beden eğitimi ve spor öğretmeni, mesleki faaliyetlerinde etik ilkelere sadık kalarak öğrencilerine rol model olmalıdır. Öğrencilerin güvenini kazanmak ve saygısını sağlamak için, her zaman dürüst ve doğru davranışlar sergilemesi önemlidir (Demirhan, 2002).

Motivasyon yeteneği ve sağlıklı yaşam biğimine sahip olma: Beden eğitimi ve spor oğretmeni, oğrencilerini aktif olmaya ve sağlıklı yaşam alışkanlıkları kazanmaya teşvik etmek için kişisel motivasyonunu yuğsek tutmalı ve sağlıklı bir yaşam biğimini benimsemelidir. Kendi yaşam tarzıyla oğrencilere rol model olmalı ve onları olumlu davranışlarla yuğlendirmelidir (Demirhan, 2002).

Sporun bilimsel ve felsefi temellerini bilme: Beden eğitimi ve spor oğretmeni, sporun bilimsel temellerini ve felsefi ilkelerini iyi bir şekilde kavrayarak, bu bilgileri oğrencilerine etkili bir şekilde oğretmelidir. Bu, oğrencilerin sporun faydalarını ve önemini daha iyi anlamalarına katkı sağlar (Demirhan, 2002).

Hareket analizi yapabilme: Beden eğitimi ve spor oğretmeni, oğrencilerin hareketlerini doğru bir şekilde analiz ederek, tekniklerini iyileştirmelerine ve performanslarını artırmalarına yardımcı olmalıdır. Bu sũređ, her oğrencinin bireysel ihtiyaçlarını belirlemek ve onlara uygun eğitim desteği sunmak anlamına gelir (Demirhan, 2002).

İstekli olma: Beden eğitimi ve spor oğretmeni, oğrencilere oğrenme arzusunu kazandırmalı ve kendi oğretim sũrecine de yuğsek bir motivasyonla katılmalıdır. Bu, hem oğrencilerin derslere olan ilgisini artıracak hem de oğretmenin işine olan bağlılığını gũçlendirecektir (Demirhan, 2002).

Karşılıklı sevgi ve saygıyı benimseme: Beden eğitimi ve spor oğretmeni, oğrencileriyle karşılıklı sevgi ve saygıya dayalı bir ilişki geliştirmeli ve sınıf ortamında bu değerleri pekiştirecek bir atmosfer yaratmalıdır. Aynı zamanda, oğrencilerin birbirlerine saygılı olmalarını teşvik ederek olumlu bir iletişim ve işbirliği ortamı oluşturmalıdır (Demirhan, 2002).

Bireyin gelişim özelliklerini analiz edebilme ve oğretme oğrenme sũrecini ođgũtleyebilmeyi sağlayabilme: Beden eğitimi ve spor oğretmeni, oğrencilerin gelişimsel özelliklerini dikkate alarak her birinin oğrenme hızına ve tarzına uygun bir oğretim sũreci tasarlamalıdır. Bu sayede, oğrencilerin potansiyellerini en uđ dũzeye ıkaracak stratejiler geliştirilerek, her bireyin ihtiyaçlarına uygun bir oğrenme ortamı sağlanmış olur (Demirhan, 2002).

2.6. Beden Eğitimi ve Spor Dersinin Önemi

Beden eğitimi dersi, bireylerin sağlıklı bir yaşam tarzı benimsemeleri ve fiziksel olarak aktif kalabilmeleri için temel bir rol oynar (Sallis & Owen, 1999). Bu ders, öğrencilere düzenli egzersiz yapma alışkanlığını kazandırarak, kas kuvvetini artırmalarına, esnekliklerini geliştirmelerine ve kardiyovasküler sağlıklarını iyileştirmelerine katkıda bulunur. Fiziksel aktiviteler, öğrencilerin bedenlerini etkin şekilde kullanmalarını teşvik eder, obeziteyi önlemeye yardımcı olur ve kalp hastalıkları gibi sağlık problemlerinin risklerini azaltır (Smith & Johnson, 2020).

Beden eğitimi ve spor, öğrencilerin eleştirel düşünme becerilerini geliştirir, problem çözme yeteneklerini pekiştirir ve kavramsal gelişimlerini destekler. Bu süreç, bilişsel işlevlerin aktif hale gelmesini sağlar. Temel motor becerilerinin gelişimi, küçük ve büyük kas gruplarının güçlenmesini, kas koordinasyonunun artmasını sağlar. Aynı zamanda, beden farkındalığını güçlendirir, fiziksel uyumu artırır ve ömür boyu sürecek sağlıklı yaşam alışkanlıklarının temellerini atar. Düzenli ve hedeflenmiş egzersizler, çocuklarda hız, kuvvet, dayanıklılık, çeviklik gibi fiziksel yeterlilikleri geliştirir ve koşma, sıçrama, atlama gibi motor becerileri artırır. Ayrıca, sosyal becerileri pekiştirir, olumlu benlik saygısını destekler ve duygudaşlığı güçlendirir. Çocuklar, başkalarının haklarına saygı duymayı öğrenir, karşılaştıkları engellerle başa çıkabilme becerisi kazanır ve işbirliği ile grup çalışması gibi toplumsal beceriler edinir. Bununla birlikte, düzenli egzersiz sağlıklı bir yaşamın temelini oluşturur ve fiziksel sağlığı destekler (Çağlak, 2005; Şahin, 2008; Çağlak Sarı, 2011; Çelik ve Şahin, 2013).

Beden eğitimi ve spor dersinin, toplumun spor yapma alışkanlıklarını kazandırmada ve bunu yaşam biçimi olarak benimsemede, ülke sporunun başarısını artırmada, aynı zamanda bireylerin hayattan zevk alarak mutlu, huzurlu, sorumluluk sahibi ve kendine güvenen kişiler olarak yetişmelerinde büyük bir rol oynadığı gerçeği yadsınamaz. Ayrıca, bu dersler bireylerin sosyal statü kazanmalarına yardımcı olarak toplumun genel yapısına katkı sağlar (Dalkıran ve Tuncel, 2007).

2.7. Özel Gereksinimli Bireylerde Beden Eğitimi ve Spor

Spor, sağlıklı yaşamın önemli bir unsuru olmasının yanı sıra, özel gereksinimli bireylerin fiziksel, sosyal ve psikolojik gelişimlerine de büyük katkı sağlamaktadır. Bu bireylerin kendileriyle ve çevreleriyle uyumlu bir şekilde yaşamlarını sürdürmelerine

yardımcı olmakla birlikte, sporun özel gereksinimli bireyler için taşıdığı özel önem göz önünde bulundurulmalıdır. Eğitim ve rehabilitasyon süreçlerinde spor, bu bireyler için önemli bir araç olarak kullanılmaktadır. Düzenli ve yapılandırılmış spor aktiviteleri, bu bireylerin yaşamdan daha fazla keyif almalarını, sağlıklarının iyileşmesini ve hayata daha bağlı, güvenli bir şekilde devam etmelerini desteklemektedir (Gür, 2001).

Engelliler için beden eğitimi ve spor dersleri, gelişimsel açıdan akranlarının gerisinde kalan ve yetersizlikten etkilenen bireylerin hem temel motor becerilerini geliştirmeyi hem de bilişsel ve duyuşsal gelişimlerini desteklemeyi amaçlamaktadır. Bu doğrultuda, engellilere yönelik hazırlanmış beden eğitimi ve spor programlarının ana hedefi, sadece motor beceri gelişimini değil, aynı zamanda bireylerin günlük yaşam aktivitelerinde daha fazla yer alabilmelerini sağlamak ve bu aktivitelerin süresini artırmaktır (Sherill & Ruda, 1988).

2.8. Beden Eğitimi ve Sporun Özel Gereksinimli Bireylere Faydaları

Beden eğitimi ve spor etkinlikleri, özel gereksinimli ya da özel gereksinimi olmayan her çocuk üzerinde olumlu etkiler yaratmaktadır (Sinan & Erzeybek, 2023). Geçmişte yapılan araştırmalarda, engelli çocukların ve gençlerin motor gelişimindeki gecikme ve kayıpların, yetersiz fiziksel aktivitelere bağlandığı ifade edilmiştir (Clark & Clark, 1978). Bu durum, çocuklara yeterli eğitim ve oyun fırsatlarının sunulmaması ile açıklanmıştır. Siedentop vd. (aktaran, Nişli vd., 2019), engelli çocukların oyunlara katılımının engellenmesinin motor becerilerinin gelişimini olumsuz yönde etkilediğini kanıtlamıştır. Fiziksel aktivite fırsatına sahip engelli çocuklarla, bu fırsattan mahrum kalan engelli çocukların motor özellikleri karşılaştırıldığında, fiziksel aktiviteye katılan çocukların motor beceri kazanımlarının daha yüksek olduğu gözlemlenmiştir (Biçer vd., 2004).

Kayhan'a (aktaran, Külahçı & Pehlivan, 1998) göre, özel eğitime ihtiyaç duyan bireylerin, ailelerine ve topluma yük olmadan kendi günlük yaşamlarını sürdürebilecek seviyeye gelmeleri beklenir. Bu bireylerin bağımsızlık kazanabilmeleri için eğitim almaları, üretken ve kendi başlarına hareket edebilir hale gelmeleri önemlidir. Ayrıca, özel gereksinimi olan bireylerin fiziksel aktivite seviyelerinin artırılması, yapılacak en önemli müdahalelerden biridir. Geçmişte sportif etkinlikler yalnızca engellilerin rehabilitasyonu için kullanılmakta iken, günümüzde beden

eğitimi ve spor faaliyetlerinin, engelli bireylerin yalnızca fiziksel sağlıklarını iyileştirmekle kalmadığı, aynı zamanda sosyal, zihinsel ve psikolojik gelişimlerini de destekleyerek, toplumsal uyumlarını sağlamada önemli bir rol oynadığı kabul edilmektedir (Gür, 2001).

Egzersiz yapmak, vücutta endorfin adı verilen mutluluk hormonlarının salınımını artırarak, engelli bireylerin ruh halini iyileştirmelerine yardımcı olur (Mumcu, 2019). Fiziksel aktiviteler, engelli bireylerin özgüvenlerini artırır ve toplumla olan sosyal bağlarını güçlendirir (Esen & Yıldız, 2019).

Kınalı (aktaran, İlhan, 2008), beden eğitimi ve spor etkinliklerinin, özel gereksinimli bireylerin duygusal ve sosyal zorluklarla başa çıkmalarını sağlayarak, öfke, saldırganlık ve kıskanlık gibi olumsuz duyguları kontrol etmelerine yardımcı olduğunu ifade etmektedir. Bu etkinlikler, engelli bireylerin kendilerini daha iyi ifade etmelerini, vücutlarını tanımalarını ve engellerini kabul ederek bunları minimize etmelerini destekler. Ayrıca, spor faaliyetlerine katılan engelli öğrenciler, normal öğrencilere yönelik etkinliklerde de başarılı olabileceklerini görerek özgüven kazanırlar (Aracı, 2001).

3. YÖNTEM

Mevcut araştırmaya başlamadan önce Mardin Artuklu Üniversitesi Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulundan 14.11.2024 tarihli ve 170657 sayılı etik kurul kararı alındı (Ek 1).

3.1. Araştırma Modeli

Mardin ilinde görev yapan beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin özel gereksinimli öğrencilere yönelik öz yeterlilik düzeylerini incelemeyi amaçlayan bu çalışmada, betimsel araştırma desenlerinden biri olan tarama modeli tercih edilmiştir. Tarama araştırmaları, geçmişte ya da günümüzde var olan bir durumu olduğu şekliyle ortaya koymayı hedefleyen yöntemlerdir (Karasar, 2012).

3.2. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi

Araştırmanın evrenini, 2024-2025 eğitim-öğretim yılında Mardin ili ve ilçelerinde görev yapan beden eğitimi ve spor öğretmenleri oluşturmaktadır. Örneklem ise, basit rastgele örnekleme yöntemi kullanılarak Mardin’de aktif olarak çalışan kadın ve erkek beden eğitimi öğretmenlerinden seçilmiştir. Tuna (2016), basit rastgele örneklemin rastgele örnekleme yöntemlerinden biri olduğunu ve bu yöntemde evrendeki her birimin seçilme olasılığının eşit olduğunu belirtmektedir. Ölçek çalışmalarında örneklem büyüklüğünün belirlenmesinde, ölçekte yer alan madde sayısının 5 ila 10 katı alınması önerilmektedir (Şahin, 1994; Aker ve ark., 2005). Bu doğrultuda, çalışmada yer alan 32 soruya karşılık en az 320 öğretmenin katılımı yeterli görülmüş, ancak araştırmaya toplam 344 gönüllü öğretmen dahil edilmiştir.

3.3. Veri Toplama Araçları

Araştırmada kullanılan veri toplama araçları; “Kişisel Bilgi Formu (EK-2)” ve “Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenlerinin Özel Gereksinimli Çocuklara Yönelik Öz-Yeterlik Ölçeği-Türkçe Versiyonu (BESÖY-TR) (EK-3)” kullanılmıştır.

3.3.1. Kişisel Bilgi Formu

Araştırmanın kişisel bilgi formunda katılımcıların yaş, cinsiyet, meslek yılı, eğitim düzeyi (lisans, yüksek lisans, doktora), ailede engelli birey bulunma durumu, medeni hali, çocuk sahibi olma durumu, engelli bireylere yönelik eğitim/seminer alma, anne eğitim düzeyi, baba eğitim düzeyi, engelli bireyle çalışmış olma ve okulunda özel eğitim sınıfı bulunma durumlarının bilgilerini elde etmek amacıyla toplam 12 soru bulunmaktadır.

3.3.2. Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenlerinin Özel Gereksinimli Çocuklara Yönelik Öz-Yeterlilik Ölçeği-Türkçe Versiyonu (BESÖY-TR)

Araştırmada veri toplamak amacıyla Block ve arkadaşları (2013) tarafından geliştirilen ve Şahin (2022) tarafından Türkçe'ye uyarlanan ölçek kullanılmıştır. Bu ölçek; zihinsel yetersizlik (ZY), bedensel yetersizlik (BY) ve görme yetersizliği (GY) olmak üzere üç ayrı alt boyuttan oluşmaktadır. ZY alt ölçeğinde 11, BY alt ölçeğinde 12 ve GY alt ölçeğinde 9 madde yer almakta olup toplamda 32 madde bulunmaktadır. Ölçek, 5'li Likert tipi derecelendirme ile puanlanmakta ve tüm ifadeler "1=Hiç güvenmiyorum" ile "5=Kesinlikle güveniyorum" arasında değerlendirilmektedir.

BESÖY-TR'nin güvenirlik analizinde, ZY ve BY alt ölçekleri için cronbach alfa katsayısı 0.95, GY alt ölçeği için ise 0.96 olarak bulunmuştur. İç tutarlılık katsayıları incelendiğinde ise ZY için 0.92, BY için 0.93 ve GY için 0.91 değerleri elde edilmiştir. Ölçeğin her alt boyutu birbirinden bağımsız şekilde değerlendirilmektedir; toplam puan üç alt ölçeğin birleşiminden oluşmamaktadır. Ayrıca ölçekte ters puanlanan herhangi bir madde bulunmamaktadır (Şahin, 2022).

3.4. Veri Toplama Süreci

Araştırmanın verilerini toplamak için form ve ölçekler, Google Dokümanlar üzerinden çevrimiçi olarak oluşturulan bir form aracılığıyla ve elden verilen anket yoluyla katılımcılardan doldurmaları istenmiştir. Çevrimiçi veri toplama yönteminin tercih edilmesinin nedeni, bu yöntemin daha hızlı sonuçlar elde etmeye olanak sağlaması ve deneklerin veri toplama aracını kendi uygun zamanlarında doldurabilmelerini mümkün kılmasıdır (Ural ve Kılıç, 2011). Gönüllülük esasına göre yürütülen bu çalışmaya katılan öğretmenler, onamlarını vermiş sayılmıştır.

3.5. Verilerin Analizi

Verilere uygulanacak istatistiksel yöntemlerin belirlenmesi amacıyla çarpıklık (Skewness) ve basıklık (Kurtosis) değerleri incelenmiş, elde edilen sonuçların -2 ile +2 aralığında olduğu görülmüştür. Bu bulgular, literatürde normal dağılıma uygunluk göstergesi olarak kabul edilmektedir (George & Mallery, 2019, ss. 114-115). Analiz sürecinde bağımsız örneklem t-testi ile tek yönlü varyans analizi (ANOVA) yöntemlerinden yararlanılmış, tüm istatistiksel değerlendirmelerde anlamlılık düzeyi $p < .05$ olarak alınmıştır.

Tablo 3.1. Ölçme Aracının Normalliğine İlişkin Sonuçlar

Alt Boyutlar	Çarpıklık	Basıklık	Cronbach Alpha	$\bar{X} \pm SS$
Zihinsel Yetersizlik	-,557	,741	,978	3,79±,80
Bedensel Yetersizlik	-,542	,737	,985	3,79±,82
Görme Yetersizlik	-,503	,496	,984	3,75±,85

Tablo 3.1.' deki sonuçlara bakıldığında ölçme araçlarına ilişkin çarpıklık ve basıklık değerlerinin -2,....,+2 aralığında değiştiği, ortaya çıkan değerlerin normal dağılıma uygun kabul edildiği (George ve Mallery, 2019, ss. 114-115) ifade edilebilir. Bunun yanı sıra her ölçeğe ayrı ayrı uygulanan analizlerde ölçme araçlarının Cronbach Alpha güvenirlik katsayılarının 0.90 ve üzeri olduğu ve güvenirliğinin yüksek düzeyde olduğu ortaya konulmuştur.

4. BULGULAR

Tablo 4.1. Katılımcıların Demografik Bilgilerinin Dağılımları

Yaş	n	%
22-26 yıllar arası	8	2,3
27-31 yıllar arası	74	21,5
32-36 yıllar arası	95	27,6
37-41 yıllar arası	62	18,0
42 yaş ve üzeri	105	30,5
Cinsiyet	n	%
Erkek	266	77,3
Kadın	78	22,7
Medeni Durum	n	%
Evli	240	69,8
Bekar	104	30,2
Mesleki Deneyim (yıl olarak)	n	%
1-5	81	23,5
6-10	124	36,0
11-15	70	20,3
16 ve üzeri	69	20,1
Eğitim Durumu	n	%
Lisans	283	82,3
Yüksek Lisans	52	15,1
Doktora	9	2,6
Çocuk sahibi	n	%
Evet	274	79,7
Hayır	70	20,3
Anne Eğitim	n	%
İlkokul	281	81,7
Lise	28	8,1
Ön Lisans	35	10,2
Baba Eğitim	n	%
İlkokul	10	2,9
Lise	255	74,1
Ön Lisans	73	21,2
Lisans	6	1,7
Ailenizde özel gereksinimli (engelli) birey var mı?	n	%
Evet	27	7,8
Hayır	317	92,2
Özel gereksinimli bireylere yönelik eğitim/seminer alma durumu	n	%
Evet	118	34,3
Hayır	226	65,7
Okulda özel eğitim sınıfı var mı?	n	%

Evet	106	30,8
Hayır	238	69,2
Daha önce özel gereksinimli bir bireyle çalışma durumu	n	%
Evet	193	56,1
Hayır	151	43,9
Toplam	344	100,0

Tablo 4.2. Özel gereksinimli Öğrencilere Yönelik Öz-Yeterlikleri Yaş Değişkenine Göre Karşılaştırılması

Alt Boyutlar	Yaş (yıl)	n	$\bar{X} \pm SS$	F	p	Fark
Zihinsel Yetersizlik	22-26	8	3,85±0,77	1,443	,219	-
	27-31	74	3,63±0,91			
	32-36	95	3,76±0,78			
	37-41	62	3,83±0,79			
	42 ve üzeri	105	3,91±0,72			
Bedensel Yetersizlik	22-26	8	3,83±0,85	1,798	,129	-
	27-31	74	3,65±0,92			
	32-36	95	3,71±0,84			
	37-41	62	3,79±0,80			
	42 ve üzeri	105	3,95±0,70			
Görme Yetersizlik	22-26	8	3,82±0,89	1,515	,197	-
	27-31	74	3,63±0,96			
	32-36	95	3,66±0,89			
	37-41	62	3,73±0,86			
	42 ve üzeri	105	3,90±0,71			

Tablo 4.2’ deki yaş değişkeni karşılaştırması sonucunda elde edilen değerler katılımcıların zihinsel yetersizlik, bedensel yetersizlik ve görme yetersizlik alt boyutların ortalama puanlarında yaşa göre anlamlı farklılık olmadığını göstermiştir ($p>0.05$).

Tablo 4.3. Özel Gereksinimli Öğrencilere Yönelik Öz-Yeterlikleri Cinsiyet Değişkenine Göre Karşılaştırılması

Alt Boyutlar	Cinsiyet	n	$\bar{X} \pm SS$	t	p
Zihinsel Yetersizlik	Erkek	266	3,76±0,80	-1,297	,681
	Kadın	78	3,90±0,79		
Bedensel Yetersizlik	Erkek	266	3,75±0,82	-1,523	,821
	Kadın	78	3,91±0,80		
Görme Yetersizlik	Erkek	266	3,72±0,86	-1,014	,777
	Kadın	78	3,83±0,83		

Tablo 4.3’ teki cinsiyet değişkeni karşılaştırması sonucunda elde edilen değerler katılımcıların zihinsel yetersizlik, bedensel yetersizlik ve görme yetersizlik

alt boyutların ortalama puanlarında cinsiyete göre anlamlı farklılık olmadığını görmüştür ($p>0.05$).

Tablo 4.4. Özel Gereksinimli Öğrencilere Yönelik Öz-Yeterlikleri Eğitim Durumu Değişkenine Göre Karşılaştırılması

Alt Boyutlar	Eğitim Durumu	n	$\bar{X} \pm SS$	t	p
Zihinsel Yetersizlik	Lisans	283	3,78±0,80	,082	,744
	Lisansüstü	61	3,83±0,79		
Bedensel Yetersizlik	Lisans	283	3,79±0,82	,083	,745
	Lisansüstü	61	3,81±0,82		
Görme Yetersizlik	Lisans	283	3,74±0,84	,443	,545
	Lisansüstü	61	3,75±0,86		

Tablo 4.4’ teki eğitim durumu değişkeni karşılaştırması sonucunda elde edilen değerler katılımcıların zihinsel yetersizlik, bedensel yetersizlik ve görme yetersizlik alt boyutların ortalama puanlarında eğitim durumuna göre anlamlı farklılık olmadığını görmüştür ($p>0.05$).

Tablo 4.5. Özel Gereksinimli Öğrencilere Yönelik Öz-Yeterlikleri Mesleki Deneyim Değişkenine Göre Karşılaştırılması

Alt Boyutlar	Mesleki Deneyim (yıl)	n	$\bar{X} \pm SS$	F	p	Fark
Zihinsel Yetersizlik	1-5	81	3,79±0,91	,253	,859	-
	6-10	124	3,75±0,78			
	11-15	70	3,81±0,82			
	16 ve üzeri	69	3,85±0,70			
Bedensel Yetersizlik	1-5	81	3,84±0,71	,515	,672	-
	6-10	124	3,72±0,82			
	11-15	70	3,81±0,82			
	16 ve üzeri	69	3,84±0,92			
Görme Yetersizlik	1-5	81	3,77±0,85	,222	,881	-
	6-10	124	3,71±0,82			
	11-15	70	3,71±0,84			
	16 ve üzeri	69	3,80±0,93			

Tablo 4.5’ teki mesleki deneyim durumu değişkeni karşılaştırması sonucunda elde edilen değerler katılımcıların zihinsel yetersizlik, bedensel yetersizlik ve görme yetersizlik alt boyutların ortalama puanlarında mesleki deneyim durumuna göre anlamlı farklılık olmadığını görmüştür ($p>0.05$).

Tablo 4.6. Özel Gereksinimli Öğrencilere Yönelik Öz-Yeterlikleri Medeni Durum Değişkenine Göre Karşılaştırılması

Alt Boyutlar	Medeni Durum	n	$\bar{X} \pm SS$	t	p
Zihinsel	Evli	240	3,90±0,80	-1,723	,641
Yetersizlik	Bekar	104	3,75±0,79		
Bedensel	Evli	240	3,91±0,87	-1,794	,483
Yetersizlik	Bekar	104	3,74±0,79		
Görme Yetersizlik	Evli	240	3,85±0,89	-1,547	,769
	Bekar	104	3,70±0,83		

Tablo 4.6’ daki medeni durum değişkeni karşılaştırması sonucunda elde edilen değerler katılımcıların zihinsel yetersizlik, bedensel yetersizlik ve görme yetersizlik alt boyutların ortalama puanlarında medeni durumuna göre anlamlı farklılık olmadığını görülmüştür ($p>0.05$).

Tablo 4.7. Özel gereksinimli Öğrencilere Yönelik Öz-Yeterlikleri Çocuk Sahipliği Değişkenine Göre Karşılaştırılması

Alt Boyutlar	Çocuk Sahipliği	n	$\bar{X} \pm SS$	t	p
Zihinsel	Evet	274	3,81±0,83	,781	,025
Yetersizlik	Hayır	70	3,73±0,63		
Bedensel	Evet	274	3,82±0,85	1,433	,065
Yetersizlik	Hayır	70	3,66±0,63		
Görme Yetersizlik	Evet	274	3,78±0,89	1,519	,039
	Hayır	70	3,61±0,67		

Tablo 4.7’ deki çocuk sahipliği değişkeni karşılaştırması sonucunda elde edilen değerler katılımcıların bedensel yetersizlik alt boyutunda ortalama puanlarında göre anlamlı farklılık olmadığını görülmüştür ($p>0.05$). Ancak zihinsel yetersizlik ve görme yetersizlik alt boyutların ortalama puanlarında ise çocuk sahipliği durumuna göre anlamlı farklılık olduğu görülmüştür ($p<.05$).

Tablo 4.8. Özel Gereksinimli Öğrencilere Yönelik Öz-Yeterlikleri Ailede Özel Gereksinimli Birey Bulunma Durum Değişkenine Göre Karşılaştırılması

Ailede Özel		n	$\bar{X} \pm SS$	t	p
Alt Boyutlar	Gereksinimli Birey Bulunma Durumu				
Zihinsel	Evet	27	3,80±0,80	-,771	,358
Yetersizlik	Hayır	317	3,68±0,75		
Bedensel	Evet	27	3,80±0,81	-1,023	,984
Yetersizlik	Hayır	317	3,63±0,85		
Görme Yetersizlik	Evet	27	3,75±0,85	-,685	,726
	Hayır	317	3,64±0,85		

Tablo 4.8’ deki ailede özel gereksinimli birey bulunma durumu değişkeni karşılaştırması sonucunda elde edilen değerler katılımcıların zihinsel yetersizlik,

bedensel yetersizlik ve görme yetersizlik alt boyutların ortalama puanlarında ailede özel gereksinimli birey bulunma durumu değişkenine göre anlamlı farklılık olmadığını görmüştür ($p>0.05$).

Tablo 4.9. Özel Gereksinimli Öğrencilere Yönelik Öz-Yeterlikleri Daha Önce Özel Gereksinimli Bireyle Çalışmış Olma Durum Değişkenine Göre Karşılaştırılması

Alt Boyutlar	Öncesinde Özel Gereksinimli Bireyle Çalışma Durumu	n	$\bar{X} \pm SS$	t	p
Zihinsel Yetersizlik	Evet	193	3,85±0,74	1,444	,020
	Hayır	151	3,72±0,86		
Bedensel Yetersizlik	Evet	193	3,81±0,78	,648	,092
	Hayır	151	3,76±0,86		
Görme Yetersizlik	Evet	193	3,79±0,82	1,027	,164
	Hayır	151	3,69±0,90		

Tablo 4.9’ daki öncesinde özel gereksinimli bireyle çalışma durumu değişkeni karşılaştırması sonucunda elde edilen değerler katılımcıların bedensel yetersizlik ve görme yetersizlik alt boyutların ortalama puanlarında göre anlamlı farklılık olmadığını görmüştür ($p>0.05$). Ancak zihinsel yetersizlik alt boyutunda ortalama puanlarında ise öncesinde özel gereksinimli bireyle çalışma durumuna göre anlamlı farklılık olduğu görülmüştür ($p<.05$).

Tablo 4.10. Özel Gereksinimli Öğrencilere Yönelik Öz-Yeterlikleri Özel Gereksinimli Bireylere Yönelik Daha Önce Eğitim/Seminer Alma Durumu Değişkenine Göre Karşılaştırılması

Alt Boyutlar	Eğitim/Seminer	n	$\bar{X} \pm SS$	t	p
Zihinsel Yetersizlik	Evet	118	3,90±0,76	1,781	,411
	Hayır	226	3,74±0,81		
Bedensel Yetersizlik	Evet	118	3,85±0,77	1,084	,307
	Hayır	226	3,75±0,84		
Görme Yetersizlik	Evet	118	3,78±0,85	,532	,991
	Hayır	226	3,73±0,85		

Tablo 4.10’ daki ailede özel gereksinimli birey bulunma durumu değişkeni karşılaştırması sonucunda elde edilen değerler katılımcıların zihinsel yetersizlik, bedensel yetersizlik ve görme yetersizlik alt boyutların ortalama puanlarında daha önce eğitim/seminer alma durumuna göre anlamlı farklılık olmadığını görmüştür ($p>0.05$).

Tablo 4.11. Özel Gereksinimli Öğrencilere Yönelik Öz-Yeterlikleri Okulda Özel Eğitim Sınıfı Bulunma Durumu Değişkenine Göre Karşılaştırılması

Alt Boyutlar	Okulda özel eğitim sınıfı bulunma durumu		n	$\bar{X} \pm SS$	t	p
Zihinsel Yetersizlik	Evet	106	3,90±0,79	1,721	,830	
	Hayır	238	3,74±0,80			
Bedensel Yetersizlik	Evet	106	3,91±0,79	1,773	,672	
	Hayır	238	3,74±0,82			
Görme Yetersizlik	Evet	106	3,84±0,82	1,425	,777	
	Hayır	238	3,70±0,86			

Tablo 4.11’ deki okulda özel eğitim sınıfı bulunma durumu değişkeni karşılaştırması sonucunda elde edilen değerler katılımcıların zihinsel yetersizlik, bedensel yetersizlik ve görme yetersizlik alt boyutların ortalama puanlarında okulda özel eğitim sınıfı bulunma durumu göre anlamlı farklılık olmadığını görülmüştür ($p>0.05$).

Tablo 4.12. Özel Gereksinimli Öğrencilere Yönelik Öz-Yeterlikleri Anne Eğitim Durumu Değişkenine Göre Karşılaştırılması

Alt Boyutlar	Anne Eğitim Durumu	n	$\bar{X} \pm SS$	F	p	Fark
Zihinsel Yetersizlik	İlkokul	281	3,81±0,82	,451	,637	-
	Lise	28	3,74±0,63			
	Ön Lisans	35	3,68±0,74			
Bedensel Yetersizlik	İlkokul	281	3,79±0,85	,044	,957	-
	Lise	28	3,75±0,68			
	Ön Lisans	35	3,81±0,60			
Görme Yetersizlik	İlkokul	281	3,77±0,86	,824	,440	-
	Lise	28	3,60±0,75			
	Ön Lisans	35	3,64±0,88			

Tablo 4.12’ deki mesleki anne eğitim durumu değişkeni karşılaştırması sonucunda elde edilen değerler katılımcıların zihinsel yetersizlik, bedensel yetersizlik ve görme yetersizlik alt boyutların ortalama puanlarında anne eğitim durumuna göre anlamlı farklılık olmadığını görülmüştür ($p>0.05$).

Tablo 4.13. Özel Gereksinimli Öğrencilere Yönelik Öz-Yeterlikleri Baba Eğitim Durumu Değişkenine Göre Karşılaştırılması

Alt Boyutlar	Baba Eğitim Durumu	n	$\bar{X} \pm SS$	F	p	Fark
Zihinsel Yetersizlik	İlkokul	10	3,70±0,82	,404	,750	-
	Lise	255	3,82±0,80			
	Ön Lisans	73	3,74±0,79			
	Lisans	6	3,54±0,50			
Bedensel Yetersizlik	İlkokul	10	3,70±0,82	,688	,560	-
	Lise	255	3,80±0,83			
	Ön Lisans	73	3,79±0,76			
	Lisans	6	3,33±0,82			
Görme Yetersizlik	İlkokul	10	3,70±0,82	,764	,515	-
	Lise	255	3,77±0,85			
	Ön Lisans	73	3,71±0,86			
	Lisans	6	3,26±0,76			

Tablo 4.13’ teki baba eğitim durumu değişkeni karşılaştırması sonucunda elde edilen değerler katılımcıların zihinsel yetersizlik, bedensel yetersizlik ve görme yetersizlik alt boyutların ortalama puanlarında baba eğitim durumuna göre anlamlı farklılık olmadığını göstermiştir ($p>0.05$).

5. TARTIŞMA

Özel gereksinimli bireyler için gerçekleştirilen beden eğitimi ve spor etkinliklerinin olumlu sonuçlar doğurduğu pek çok araştırmada ortaya konmuş ve bu alandaki çalışmalar giderek artış göstermiştir. Bu süreçte beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin rolü kritik bir önem taşımaktadır. Eğitimlerin verimli olabilmesi için öğretmenlerin mesleki yeterliklerinin belirlenmesi, ihtiyaç duydukları alanlarda desteklenmeleri ve böylece özel gereksinimli bireylerin daha nitelikli beden eğitimi ve spor hizmetlerinden faydalanmaları sağlanmalıdır (Şahin, 2022). Beden eğitimi öğretmenlerinin özel gereksinimli öğrencilere yönelik öz yeterlilik düzeylerinin belirlenmesi hem öğrenci hem de beden eğitimi öğretmeni açısından önem arz ettiği görülmektedir. Bundan dolayı bu araştırma beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin özel gereksinimli öğrencilere karşı öz yeterlilik düzeylerini farklı değişkenler ile incelenmesi amacıyla yapılmıştır. Çalışmamızda elde edilen sonuçlar incelendiğinde;

Çalışmamızda özel gereksinimli çocuklara yönelik öz-yeterlikleri ölçeğinden elde edilen ortalama değerlerin yaş değişkenine göre karşılaştırılması sonucuna göre zihinsel, bedensel ve görme yetersizlik alt boyutların değerlerinde anlamlı bir farklılık olmadığı görülmüştür. Bu durumda özel gereksinimli öğrencilere karşı beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin öz-yeterliklerinin yaş değişkeninden etkilenmediğini söyleyebiliriz. Yapılan literatür taramasında araştırmamızda kullandığımız veri toplama aracıyla elde edilen başka bir araştırmanın olmadığı görülmektedir. Bu çalışmanın ilgili literatüre öncelik sağlayıp katkı sunması açısından önemli olacağını söyleyebiliriz. Ancak literatürde farklı ölçme araçlarıyla elde edilen sonuçlar ile araştırmamızda elde ettiğimiz sonuçlara benzer araştırmaların olduğu görülmektedir. Bunlar incelendiğinde; Doğan Özdemir (2021) özel eğitim ve rehabilitasyon kurumlarında görev yapan öğretmenlerle, Altunhan vd. (2021) üniversitede okuyan öğrencileriyle, Öztürk ve Abakay (2014) beden eğitimi ve spor yüksekokullarında eğitime devam eden öğrencileriyle, Bora Erdoğdu (2021) beden eğitimi ve spor öğretmenleri ve farklı dallardaki öğretmenleriyle ve Demir (2023) beden eğitimi öğretmenleriyle yaptıkları araştırmalarında yaşın engellilere yönelik tutumları

üzerinde anlamlı bir farklılık oluşturmadığını bildirmişlerdir. Bu sonuçlar da çalışmamızın sonucunu destekler nitelikte olup, paralellik göstermektedir. İlgili literatürde çalışmamızın karşıt sonuç bildiren çalışmalarda mevcuttur. Konuya dair çalışmalar değerlendirildiğinde; Gökçe ve arkadaşlarının (2016) tıp fakültesi öğrencilerinin engelli bireylere yönelik tutumlarını incelediği, Vural ve arkadaşlarının (2018) ise engellilerde egzersiz ve spor eğitimi bölümü öğrencilerinin tutumlarını araştırdığı görülmektedir. Vural vd. (2018) çalışmasında, yaşı azalmasıyla birlikte engellilere yönelik olumlu tutumların arttığı, yaşı artmasıyla bu olumlu tutumların azaldığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu farklılıkların, araştırmalarda kullanılan örneklem gruplarının özelliklerinden kaynaklanabileceği düşünülmektedir.

Çalışmamızda özel gereksinimli çocuklara yönelik öz-yeterlikleri ölçeğinden elde edilen ortalama değerlerin cinsiyet değişkenine göre karşılaştırılması sonucuna göre zihinsel, bedensel ve görme yetersizlik alt boyutların değerlerinde anlamlı bir farklılık olmadığı görülmüştür. Bu durumda özel gereksinimli öğrencilere yönelik beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin öz-yeterliklerinin cinsiyet değişkeninden etkilenmediğini söyleyebiliriz. Yapılan literatür taramasında bulgularımızla benzer sonuçlara ulaşan araştırmalara da yer verildiği görülmektedir. Bunlar incelendiğinde; Gülünay vd. (2019) beden eğitimi öğretmeni adaylarının, Hatipoğlu Özcan ve Özer (2021) beden eğitimi ve spor öğretmen adaylarının, Gün (2021) beden eğitimi ve spor öğretmen adaylarının zihinsel engelli çocuklara yönelik tutumlarında, Ozturk ve Abakay (2014) beden eğitimi ve spor yüksekokullarında öğrenim gören öğrencilerin, Gördeğir (2024) beden eğitimi ve spor öğretmenleri ile farklı branş öğretmenlerinin, Bora Erdoğan (2021) beden eğitimi ve spor öğretmenleri ile diğer alanlardaki öğretmenlerin, Demirbilek vd. (2024) spor bilimleri öğrencilerinin, Çolak ve Çetin (2014)'in öğretmenlerin, Özer ve Süngü (2016)'nın beden eğitimi öğretmen adaylarının bakış açısından “engelliler için beden eğitimi ve spor dersi” uygulamaları çalışmalarında cinsiyetin engelli bireylere yönelik tutumlarında anlamlı bir etkisinin olmadığını bildirmişlerdir. Bu sonuçlar da çalışmamızın sonucunu destekler nitelikte olup, paralellik göstermektedir. İlgili literatürde çalışmamızın karşıt sonuç bildiren çalışmalarda mevcuttur. Bunlar incelendiğinde; Karademir vd. (2018) beden eğitimi öğretmen adaylarının zihinsel engelli bireylere yönelik tutumlarında ve Demir (2023) beden eğitimi öğretmenleriyle, Aktürk'ün (2024) spor bilimleri öğrencileri ve spor bilimlerinde görev yapan akademisyenlerle, Ünal ve Yıldız'ın (2017) üniversite

öğrencileriyle ve Akyıldız'ın (2017) öğretmen adaylarının engelli bireylere yönelik tutumlarını inceledikleri çalışmalarında kadınların lehine anlamlı ve daha olumlu tutumlara sahip oldukları rapor edilmiştir. Bu durum kadınların toplumsal cinsiyet rollerinin getirdiği bakım verici ve empatik özellikleriyle engellilik deneyimine daha duyarlı yaklaşımlarından kaynaklanabileceğini düşünmekteyiz. Doğan Özdemir (2021) özel eğitim ve rehabilitasyon kurumlarında görev yapan öğretmenlerin, Altunhan vd. (2021) üniversitede okuyan öğrencilerin, Vural (2025) spor bilimleri öğrencilerinin engellilere yönelik tutumlarını incelendiği araştırmanın sonucunda ise erkeklerin lehine anlamlı bir farklılık olduğunu bildiren çalışmalar görülmektedir. Bu durum erkeklerin özel gereksinimli bireylerle daha sık temas kurdukları sosyal ortamlara sahip olmaları ya da kadın katılımcılara göre engellilik durumuna ilişkin daha düşük kaygı düzeylerine sahip olmaları gibi faktörlerle açıklanabilir.

Çalışmamızda özel gereksinimli çocuklara yönelik öz-yeterlikleri ölçeğinden elde edilen ortalama değerlerin eğitim durumu değişkenine göre karşılaştırılması sonucuna göre zihinsel, bedensel ve görme yetersizlik alt boyutların değerlerinde anlamlı bir farklılık olmadığı görülmüştür. Bu durumda beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin özel gereksinimli öğrencilere yönelik öz-yeterliklerinin eğitim durumu değişkeninden etkilenmediğini söyleyebiliriz. Yapılan literatür taramasında, bulgularımızla benzer sonucuna ulaşan araştırmanın olduğu görülmektedir. Bunlar incelendiğinde; Öğretmenlerin özel gereksinimli öğrencilere karşı yeterliliklerini eğitim durumu değişkenine göre inceleyen araştırmalar incelendiğinde; Doğan Özdemir (2021) özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinde çalışan eğitimcilerin, Demir (2023) beden eğitimi öğretmenleriyle inceledikleri araştırmalarında engellilere yönelik tutumlarını eğitim durumları açısından anlamlı bir farklılaşma olmadığını rapor edilmiştir. Bu sonuçlar da çalışmamızın sonucunu destekler nitelikte olup, paralellik göstermektedir.

Çalışmamızda özel gereksinimli çocuklara yönelik öz-yeterlikleri ölçeğinden elde edilen ortalama değerlerin mesleki deneyim değişkenine göre karşılaştırılması sonucuna göre zihinsel, bedensel ve görme yetersizlik alt boyutların değerlerinde anlamlı bir farklılık olmadığı görülmüştür. Bu durumda özel gereksinimli öğrencilere karşı beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin öz-yeterliklerinin mesleki deneyim değişkeninden etkilenmediğini söyleyebiliriz. Yapılan literatür taramasında, bulgularımızla benzer sonuçlara ulaşan araştırmaların olduğu görülmektedir. Bunlar

incelendiğinde; Doğan Özdemir (2021) özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinde çalışan eğitimcilerin, Bora Erdoğan (2021) beden eğitimi ve spor öğretmenleri ile diğer branş öğretmenlerini engelli bireylere yönelik tutumlarını incelenildiği araştırmanın sonucuna göre kaç yıllık eğitimci oldukları (deneyim) değişkenine göre anlamlı bir farklılık olmadığını bildirmiştir. Bu sonuçlarda çalışmamızın sonucunu destekler nitelikte olup, paralellik göstermektedir. İlgili literatürde çalışmamızın karşıt sonuç bildiren çalışmalarda mevcuttur. Bunlar incelendiğinde; Özcan & Özer beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin zihinsel engelli çocuklara yönelik tutumlarını inceledikleri çalışmada hizmet süresi (mesleki deneyim) farklılığına bağlı olarak kayda değer bir farklılık olduğunu bildirmiştir. Bu durum deneyim arttıkça öğretmenlerin bilgi, farkındalık, özgüvenlerinin gelişmesine ve özel gereksinimli bireyle çalışma konusunda daha fazla uygulama fırsatına sahip olmalarından kaynaklanabileceğini düşünmekteyiz.

Çalışmamızda özel gereksinimli çocuklara yönelik öz-yeterlikleri ölçeğinden elde edilen ortalama değerlerin medeni durumu değişkenine göre karşılaştırılması sonucuna göre zihinsel, bedensel ve görme yetersizlik alt boyutların değerlerinde anlamlı bir farklılık olmadığı görülmüştür. Bu durumda beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin özel gereksinimli öğrencilere yönelik öz-yeterliklerinin medeni durumu değişkeninden etkilenmediğini söyleyebiliriz. Yapılan literatür taramasında, bulgularımızla benzer sonuçlara ulaşan araştırmaların olduğu görülmektedir. Bunlar incelendiğinde; Gördeğir (2024) beden eğitimi ve spor öğretmenleri ile farklı branş öğretmenlerinin engellilere yönelik algılarında ve Demirbilek vd. (2024) spor bilimleri öğrencilerinin engellilere yönelik tutumlarının farkındalık alt boyutunda engellilere yönelik algılarını incelenildiği araştırmaların sonucuna göre medeni durum değişkenine göre anlamlı bir farklılık olmadığını bildirmiştir. Bu sonuçlarda çalışmamızın sonucunu destekler nitelikte olup, paralellik göstermektedir. İlgili literatürde çalışmamızın karşıt sonuç bildiren çalışmalarda mevcuttur. Bunlar incelendiğinde; Altıparmak ve Yıldırım Sarı'nın (2012) Manisa ilinde yaşayan 18 yaş ve üzeri bireylerle ve Aktürk'ün (2024) spor bilimleri öğrencilerinin ve spor bilimleri akademisyenlerinin engelli bireyler üzerindeki tutumlarını medeni durum farklılığına göre incelediği çalışmanın sonucuna göre evlilerin lehine kayda değer bir farklılık olduğunu bildirmiştir. Bu durum evli bireylerin yaşamlarında belirgin roller (eş, anne/baba adayı, aile temsilcisi vb.) üstlendikleri için sosyal sorumluluk bilinci daha

gelişmiş olabilir. Bu bilincin engelli bireylere karşı daha anlayışlı tutumlar geliştirmelerine katkı sağlamış olabileceğini düşünmekteyiz.

Çalışmamızda özel gereksinimli çocuklara yönelik öz-yeterlikleri ölçeğinden elde edilen ortalama değerlerin çocuk sahibi olma değişkenine göre karşılaştırılması sonucuna göre zihinsel ve görme yetersizlik alt boyutların değerlerinde çocuk sahibi olanların lehine anlamlı bir farklılık olduğu görülmüştür. Bu durumda özel gereksinimli öğrencilere karşı beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin öz-yeterliklerinin çocuk sahibi olma değişkeninden etkilendiğini söyleyebiliriz. Çocuk sahibi olan anne ve babaların gerek kendi gerekse de etrafında görmüş oldukları özel gereksinimli bireylerden kaynaklı olarak farkındalıklarının daha yüksek olduğunu söyleyebiliriz. Nitekim araştırmada ele alınan medeni durum değişkeninde de evli olan bireylerinde ortalama değerlerinin yüksek olması bu sonucu destekler niteliktedir. Yapılan literatür taramasında, bulgularımızla benzer sonuçlara ulaşan araştırmanın olmadığı görülmekle birlikte karıştıranı bildiren araştırma mevcuttur. Bunlar incelendiğinde; Gördegir (2024) beden eğitimi ve spor öğretmenleri ile farklı branş öğretmenlerinin engellilere yönelik algılarını incelendiği araştırmanın sonucuna göre çocuk sahibi olma durumu değişkenine göre anlamlı bir farklılık olmadığını bildirmiştir. Bu durumun örneklem grubunun farklılığından kaynaklandığı söylenebilir.

Çalışmamızda özel gereksinimli çocuklara yönelik öz-yeterlikleri ölçeğinden elde edilen ortalama değerlerin ailede özel gereksinimli birey bulunma değişkenine göre karşılaştırılması sonucuna göre zihinsel, bedensel ve görme yetersizlik alt boyutların değerlerinde anlamlı bir farklılık olmadığı görülmüştür. Bu durumda özel gereksinimli öğrencilere karşı beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin öz-yeterliklerinin ailede özel gereksinimli birey bulunma değişkeninden etkilenmediğini söyleyebiliriz. Yapılan literatür taramasında, bulgularımızla benzer sonuçlara ulaşan araştırmaların olduğu görülmektedir. Bunlar incelendiğinde; Doğan Özdemir (2021) özel eğitim ve rehabilitasyon kurumlarında görev alan öğretmenlerin, Vural (2025) spor bilimleri öğrencilerinin, Gördegir (2024) beden eğitimi ve spor öğretmenleri ile farklı branş öğretmenlerinin, Demir (2023) beden eğitimi öğretmenlerinin, Bora Erdoğan (2021) beden eğitimi ve spor öğretmenleri ile farklı alanlardaki eğitimcilerin, Demirbilek vd. (2024) spor bilimleri öğrencilerinin, Aktürk'ün (2024) spor bilimleri öğrencileri ve akademisyenlerinin, Yıldırım Sarı vd. (2010) hemşirelik öğrencilerinin, Altunhan vd. (2021) üniversitede okuyan öğrencilerin ve Gökçe vd. (2016) tıp fakültesi

öğrencilerinin engelli bireylere karşı tutumları, Gülünay vd. (2019) beden eğitimi öğretmen adaylarıyla, Karademir vd. (2018) beden eğitimi öğretmen adaylarıyla, Gün (2021) zihinsel engelli çocuklara karşı beden eğitimi ve spor öğretmen adaylarının inceledikleri çalışmalarında ailelerinde ya da daha önce tanıdığı engelli birey bulunma seçeneğine göre kayda değer bir farklılık olmadığını bildirmişlerdir. Bu sonuçlar çalışmamızın sonucunu destekler nitelikte olup, paralellik göstermektedir. İlgili literatürde çalışmamızın karşıt sonuç bildiren çalışmalarda mevcuttur. Bunlar incelendiğinde; Özcan & Özer (2018) beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin zihinsel engelli çocuklara yönelik tutumlarını incelediği çalışmada zihinsel engelli bir yakına sahip olma durumu değişkenine göre toplam tutum değerlerinde, Pesen ve Demirhan (2021) İlkokul ve ortaokul öğretmenlerinin özel gereksinimli bireylere yönelik tutumlarını ailede özel gereksinimli birey bulunma değişkenine göre inceledikleri çalışmada duyarlılık alt boyutunda anlamlı farklılık olduğunu bildirmişlerdir. Bu durum duygusal yakınlık, doğrudan deneyim ve gözlem edinmesini sağladığından özel gereksinimli bireylere yönelik kabul edici tutumların gelişmesini ve önyargıların azalmasıyla sonuçlanabilir.

Çalışmamızda özel gereksinimli çocuklara yönelik öz-yeterlikleri ölçeğinden elde edilen ortalama değerlerin daha önce özel gereksinimli bireyle çalışmış olma durum değişkenine göre karşılaştırılması sonucuna göre zihinsel yetersizlik alt boyutu değerinde daha önce çalışanların lehine anlamlı bir farklılık olduğu görülmüştür. Bu durumda beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin özel gereksinimli öğrencilere yönelik öz-yeterliklerinin daha önce özel gereksinimli bireyle çalışmış olma durum değişkeninden etkilendiğini söyleyebiliriz. Yapılan literatür taramasında, bulgularımızla benzer sonuçlara ulaşan araştırmaların olmadığı görülmemekle beraber karşıtını bildiren araştırmalar mevcuttur. Bunlar incelendiğinde; Bora Erdoğan (2021) beden eğitimi ve spor öğretmenleri ile diğer branş öğretmenlerinin engelli bireylere yönelik tutumlarını, Gün (2021) beden eğitimi ve spor öğretmen adaylarının zihinsel engelli çocuklara yönelik tutumlarının incelendiği araştırmanın sonucuna göre daha önce zihinsel engelli bireyle çalışma deneyim/tecrübesi bulunma durumuna göre daha önce engelli bireyle çalışma değişkenine göre anlamlı bir farklılık olmadığını bildirmiştir. Bu durum çalışmamızdaki katılımcıların deneyim düzeyinin veya etkileşim yoğunluğunun diğer çalışmalardan farklı olmasından kaynaklanıyor olabileceğini düşünmekteyiz.

Çalışmamızda özel gereksinimli çocuklara yönelik öz-yeterlikleri ölçeğinden elde edilen ortalama değerlerin daha önce eğitim/seminer alma durumu değişkenine göre karşılaştırılması sonucuna göre zihinsel, bedensel ve görme yetersizlik alt boyutların değerlerinde anlamlı bir farklılık olmadığı görülmüştür. Bu durumda beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin özel gereksinimli öğrencilere yönelik öz-yeterliklerinin daha önce eğitim/seminer alma durumu değişkeninden etkilenmediğini söyleyebiliriz. Yapılan literatür taramasında, bulgularımızla benzer sonuçlara ulaşan araştırmaların olduğu görülmektedir. Bunlar incelendiğinde; Bora Erdoğdu (2021) engelli bireylere karşı beden eğitimi ve spor öğretmenleri ile farklı alanlardaki eğitimcilerin tutumlarını, Vural (2025) spor bilimleri öğrencilerinin engellilere yönelik tutumlarını, Gülünay vd. (2019) zihinsel engelli çocuklara karşı beden eğitimi öğretmeni adaylarının tutumlarını, Karademir vd. (2018) beden eğitimi öğretmen adaylarının zihinsel engelli bireylere yönelik tutumlarını, Gün (2021) beden eğitimi ve spor öğretmen adaylarının zihinsel engelli çocuklara yönelik tutumlarını incelendiği araştırmanın sonucuna göre daha önce ders/eğitim alma durumuna göre kayda değer bir farklılık olmadığını bildirmiştir. Bu sonuçlarında çalışmamızın sonucunu destekler nitelikte olup, paralellik göstermektedir. İlgili literatürde çalışmamızın karşıt sonuç bildiren çalışmalarda mevcuttur. Bunlar incelendiğinde; Demir (2023) beden eğitimi öğretmenlerinin, Aktürk'ün (2024) spor bilimleri öğrencileri ve spor bilimlerinde görev yapan akademisyenlerin engellilere yönelik tutumlarını incelendiği araştırmanın sonucuna göre daha önce eğitim alma durumu değişkenine göre anlamlı bir farklılık olduğunu ve bu farkın daha önce eğitim alanların lehine olduğunu bildirilirken, Gördegir (2024) beden eğitimi ve spor öğretmenleri ile farklı branş öğretmenlerinin engellilere yönelik algılarını inceledikleri çalışmada farkındalık alt boyutunda daha önce eğitim almayanların lehine olduğunu bildirilmiştir. Karşıt çalışmaların birinde alanların lehine, diğerinde almayanların lehine sonuçlanması alınan eğitimin niteliği, süresi ve uygulama fırsatlarının farklılıklarından kaynaklanabileceğini düşünmekteyiz.

Çalışmamızda özel gereksinimli çocuklara yönelik öz-yeterlikleri ölçeğinden elde edilen ortalama değerlerin okulda özel eğitim sınıfı bulunma durumu değişkenine göre karşılaştırılması sonucuna göre zihinsel, bedensel ve görme yetersizlik alt boyutların değerlerinde anlamlı bir farklılık olmadığı görülmüştür. Bu durumda beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin özel gereksinimli öğrencilere yönelik öz-

yeterliklerinin okulda özel eğitim sınıfı bulunma durumu değişkeninden etkilenmediğini söyleyebiliriz. Yapılan literatür taramasında, okulda özel eğitim sınıfı bulunma durumu değişkenine göre araştırmaların olmadığı görülmektedir. Elde etmiş olduğumuz bu sonucun literatüre katkı sağlaması açısından önemli olduğunu düşünmekteyiz.

Çalışmamızda özel gereksinimli çocuklara yönelik öz-yeterlikleri ölçeğinden elde edilen ortalama değerlerin anne eğitim durumu değişkenine göre karşılaştırılması sonucuna göre zihinsel, bedensel ve görme yetersizlik alt boyutların değerlerinde anlamlı bir farklılık olmadığı görülmüştür. Bu durumda beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin özel gereksinimli öğrencilere yönelik öz-yeterliklerinin anne eğitim durumu değişkeninden etkilenmediğini söyleyebiliriz. Yapılan literatür taramasında, bulgularımızla benzer sonuçlara ulaşan araştırmaların olduğu görülmektedir. Bunlar incelendiğinde; Yıldırım (2022) beden eğitimi öğretmen adaylarının ve Altunhan vd. (2021) de üniversite öğrencilerinin engellilere yönelik tutumlarını anne eğitim durumu değişkenine göre inceledikleri çalışmanın sonucunda anlamlı bir farklılık olmadığını bildirmişlerdir. Bu sonuçlarında çalışmamızın sonucunu destekler nitelikte olup, paralellik göstermektedir. İlgili literatürde çalışmamızın karşıt sonuç bildiren çalışmalarda mevcuttur. Bunlar incelendiğinde; Vural (2025) spor bilimleri öğrencilerinin engellilere yönelik tutumlarını incelediği araştırmanın sonucuna göre anne eğitim durum değişkenine göre lise mezunu olan annelerin ilköğretim mezunu olan annelerin öğrencilerine kıyasla anlamlı bir farklılık olduğunu bildirmiştir. Bu durum anne eğitim düzeyi arttıkça engelli bireylerin gereksinimlerini daha iyi anlamasını ve toplumsal önyargılardan uzak tutumlar geliştirmesini kolaylaştırılmasından kaynaklandığını düşünmekteyiz.

Çalışmamızda özel gereksinimli çocuklara yönelik öz-yeterlikleri ölçeğinden elde edilen ortalama değerlerin baba eğitim durumu değişkenine göre karşılaştırılması sonucuna göre zihinsel, bedensel ve görme yetersizlik alt boyutların değerlerinde anlamlı bir farklılık olmadığı görülmüştür. Bu durumda beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin özel gereksinimli öğrencilere yönelik öz-yeterliklerinin baba eğitim durumu değişkeninden etkilenmediğini söyleyebiliriz. Yapılan literatür taramasında, bulgularımıza benzer araştırmaların olduğu görülmektedir. Bunlar incelendiğinde; Yıldırım (2022) beden eğitimi öğretmen adaylarının ve Altunhan vd. (2021) de üniversite öğrencilerinin engellilere yönelik tutumlarını baba eğitim durumu

değişkenine göre inceledikleri çalışmanın sonucunda anlamlı bir farklılık olmadığını bildirmişlerdir. Bu sonuçlarında çalışmamızın sonucunu destekler nitelikte olup, paralellik göstermektedir. İlgili literatürde çalışmamızın karşıt sonuç bildiren çalışmalarda mevcuttur. Bunlar incelendiğinde; Vural (2025) spor bilimleri öğrencilerinin engellilere yönelik tutumlarını incelediği araştırmanın sonucuna göre baba eğitim durum değişkenine göre lise mezunu olan öğrencilerin babası ilköğretim mezunu olan öğrencilere kıyasla anlamlı bir farklılık olduğunu bildirmiştir. Burum baba eğitim düzeyi artıkça bilgi edinme, önyargıları sorgulama, sosyal farkındalık ve rol model olma gibi etkenler nedeniyle tutumları daha olumlu etkilediğini düşünmekteyiz.



6. SONUÇ VE ÖNERİLER

Sonuç olarak, beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin özel gereksinimli öğrencilere yönelik öz-yeterlik düzeyleri belirlemek amacıyla yapılan inceleme sonucunda elde edilen bulgulara göre yaş, cinsiyet, meslek yılı, eğitim düzeyi, ailede engelli birey bulunma durumu, medeni hali, engelli bireylere yönelik eğitim/seminer alma, anne eğitim düzeyi, baba eğitim düzeyi ve okulunda özel eğitim sınıfı bulunma değişkenlerine göre yapılan karşılaştırmalar sonucunda öğretmenlerin öz-yeterlik düzeylerinden etkilenmeyip anlamlı bir farklılık görülmezken, çocuk sahibi olma durumu ve özel gereksinimli bireylerle daha önce çalışma durumundan istatistiki olarak anlamlı bir farklılık olduğu ve bu durumda bu değişkenlerin belirgin bir etkisi olduğunu ortaya koymaktadır.

Öneriler

Araştırmamızda elde edilen bulgular doğrultusunda, beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin özel gereksinimli öğrencilerle daha etkili bir şekilde çalışabilmeleri için çeşitli önerilerde bulunmaktadır;

Öncelikle, özel gereksinimli bireylerle çalışma deneyimi olan öğretmenlerin, deneyimlerini daha az deneyimli öğretmenlerle paylaşımlarını teşvik edecek eğitim programları düzenlenmesi faydalı olacaktır. Ayrıca, çocuk sahibi olmanın öğretmenlerin öz-yeterlik algıları üzerinde etkili olduğu göz önünde bulundurulduğunda, öğretmenlerin aile içi dinamikleri ve empati becerilerini güçlendirecek seminerlerin düzenlenmesi önerilmektedir.

Özel gereksinimli öğrencilerle çalışmış öğretmenlerin, bu alandaki bilgi ve becerilerini geliştirebilmesi adına daha fazla eğitim ve seminer programı düzenlenmesi gerekmektedir. Araştırmamızda kullandığımız ölçeğin literatür incelendiğinde başka bir çalışmada kullanılmamış olduğu görülmektedir.

Çalışmamızın literatüre katkı sağlayacağını varsayarsak gelecek araştırmalarda, benzer ölçeklerin farklı örneklem gruplarında test edilmesi ve doğrulama yapılması önemlidir. Son olarak, beden eğitimi derslerinin, özel eğitim öğretmenleriyle işbirliği içinde yürütülmesi önerilmektedir. Bu tür bir işbirliği, öğretmenlerin daha etkili bir eğitim sunmalarına olanak tanıyacaktır.



7. KAYNAKÇA

- Açak M (2006). Beden Eğitimi Öğretmeninin El Kitabı. Ankara: Morpa Kültür Yayınları.
- Açaki M., Kaya, O. (2015) İşitme Engelli ve İşitme Engelli Olmayan Futbolcuların Benlik Saygıları ve Saldırganlık Düzeylerinin İncelenmesi. İ.Ü. Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi, 2 (2): 1-11.
- Ağbuğa F, Çelik, Z, Ağbuğa, B. Beden eğitimi ve spor öğretmenliği bölümü öğrencilerinin etik değerlere sahip olma düzeylerinin incelenmesi. Beden Eğitimi Ve Spor Bilimleri Dergisi.2020; 14: 282-291.
- Akçakın M. [Development in defining autism spectrum disorders] Türkiye Klinikleri J Pediatr Sci 2007;3(3):14-24
- Akçin, N. (2009). Öğrenme güçlüğü gösteren çocukların yazma sürecinde gösterdiği özellikler, M.Ü. Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi, 29, 5-8.
- Aker, S., DüNDAR, C., Pekşen, Y. (2005). Ölçme Araçlarında İki Yaşamsal Kavram: Geçerlik ve güvenilirlik. Ondokuz Mayıs Üniversitesi Tıp Dergisi, 22 (1), 50-60.
- Aktürk N. (2024), Spor Bilimleri Fakültesinde Okuyan ve Spor Bilimleri Fakültesinde Görev Yapan Akademisyenlerin Engelli Bireylere Karşı Duyarlılık ve Tutumlarının İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Edirne.
- Akyıldız, S. (2017). Öğretmen Adaylarının Engelli Bireylere Yönelik Tutumlarının İncelenmesi. Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi, 17 (39), 145-175.
- Altıparmak S, & Yıldırım Sarı H. (2012). Manisa İlinde Engelli Bireylere Karşı Toplumsal Tutum. Anadolu Psikiyatri Dergisi., 13: 110-116.
- Altunhan, A., Bayer, R. ve Açak, MZ (2021). Mardin Artuklu Üniversitesi'ndeki engellilere yönelik tutumlarının incelenmesi. Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Spor Bilimleri Dergisi , 4 (1), 61-70.
- Aracı, H. (2001). Öğretmen ve Öğrenciler için Okullarda Beden Eğitimi, 3. Baskı, Ankara, Nobel Yayınevi, s: 6-7
- Asch, A. (1984). The experience of disability: A challenge for psychology. American Psychologist, 39(5), 529–536. <https://doi.org/10.1037/0003-066x.39.5.529>
E.T. 26.11.2025

- Aslan Ş, Çalışkan T. (2017) Zihinsel engellilerde egzersiz ve sportif oyun programı öncesi ve sonrası öfke durumunun karşılaştırılması. *Res in Sport Educationand Sci*, 19 (1): 32- 40.
- Aslan, Ş. (2018). Examination of Parental and Special Education Teachers' Attitudes towards Sports Activities of Students with Intellectual Disability. *Universal Journal of Educational Research*, 6(11), 2691-2695.
- Atalay. T. D.. ve Atalay. Ö. (2017). Edebiyat Öğretmen Adaylarının Özel Gereksinimli Bireylere Yönelik Tutumları ve Bazı Değişkenlerle İlişkisi. *e-Kafkas Journal of Educational Research*. 4(3). 20-29. <https://doi.org/10.30900/kafkasegt.335214> E.T. 25.10.2025
- Ataman, A. (1998). Üstün zekâlı çocuklara ana-babaları ve öğretmenleri nasıl yardımcı olabilir?, A.Ü. Eğitim Fakültesi Dergisi, Cilt: 15, Sayı: 1, Ankara: Eğitim Fakültesi Yayınları.
- Ataman, A. (2003). Özel Gereksinimli Çocuklar ve Özel Eğitime Giriş (1. Baskı). Ankara: Gündüz Eğitim ve Yayıncılık.
- Avramidis, E., Bayliss, P., & Burden, R. (2000). A Survey into Mainstream Teachers' Attitudes Towards the Inclusion of Children with Special Educational Needs in the Ordinary School in one Local Education Authority. *Educational Psychology*, 20(2), 191-211. <https://doi.org/10.1080/713663717>
- Bahçivancıoğlu-Yazıcı, A. (2009). Çok engelli çocukların annelerinin, çocuklarının gelişimlerine ilişkin görüşlerinin betimlenmesi [Description of the mothers' views' on their multiple disabled childrens' developmental process] (Yüksek lisans tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezinden edinilmiştir. (Tez Numarası: 2508229)
- Basoglu, B.(1995). Ankara ili Devlet Liselerinde Görev Yapan Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenlerinin Mesleki Sorunları Üzerine Bir Araştırma, Gazi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Ankara
- Baykoç Dönmez, N. (2015). Özel gereksinimli çocuklar ve özel eğitim (3. Baskı.) Ankara: Eğiten Kitap Yayıncılık.
- Baykoçak C. (2002). Beden Eğitimi Öğretmenlerinin Mesleki Sorunları ve Tükenmişlik Düzeyleri (Bursa ili uygulaması). Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 130 sayfa, Sakarya, (Yrd. Doç. Dr. İrfan Gülmez).
- Beyazoğlu, G., Günel, I. (2021). Self-efficacy Scale children with Disabilities for Physical Education Teachers: Turkish validity and reliability study. *IJETSAR (International Journal of Education Technology and Scientific Researches)*, 17(7), 347-377.
- Biçer, Y., Savucu, Y., Kutlu, M., Kaldırımcı, M., & Pala, R. (2004). Güç ve kuvvet egzersizlerinin zihinsel engelli çocukların hareket beceri ve yeteneklerine etkisi. *Doğu Anadolu Bölgesi Araştırmaları Dergisi*, 3(1), 173-179.

- Block, M. E., Hutzler, Y., Barak, S., & Klavina, A. (2013). Creation and validation of the self-efficacy instrument for physical education teacher education majors toward inclusion. *Adapted physical activity quarterly*, 30(2). 184-205. <https://doi.org/10.1123/apaq.30.2.184> E.T. 21.04.2025
- Bora Erdoğdu, E. (2021) *Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenleri ile Diğer Branş Öğretmenlerinin Engelli Bireylere Yönelik Tutumlarının Karşılaştırılması (Kars ili Örneği)*, Yüksek Lisans Tezi, Kafkas Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Beden Eğitimi ve Spor Anabilimdalı, Kars.
- Büyükyıldırım, H. (2017). *Görme engelliler futbolunda (B1) reaksiyon süresi ve dengenin sportif performansa etkisinin araştırılması*. Yayımlanmış Yüksek lisans Tezi, İnönü Üniversitesi, Malatya.
- Cavkaytar A, Diken İH. *Özel Eğitime Giriş*. 1. Baskı, Ankara, Kök Yayıncılık 2005:39-42.
- Cavkaytar, A., Diken, İ.H. (2007). *Özel Eğitime Giriş (3.baskı)*. Ankara: Kök Yayıncılık
- Cavkaytar, A., Diken, İ.H. (2012), *Özel eğitim ve özel eğitim gerektirenler*. Ankara: Vize Yayıncılık.
- Clark, H. H., & Clark, H. D. (1978). *Developmental And Adapted Physical Education (2 ed.)*. Englewood Cliffs New Jersey: Prentice Hall. Inc.
- Çağlak Sarı, S. (2011). *Okul öncesi çocuk ve hareket eğitimi (Ed.:M. Ormanlıoğlu Uluğ ve G. Karadeniz)*, *Okul Öncesi Çocuk ve...*, Ankara:Nobel Yayınları
- Çağlak, S. (2005). *Okul öncesi dönemde hareket gelişimi ve eğitimi, Erken Çocuklukta Gelişim ve Eğitimde Yeni Yaklaşımlar 1 (Yay. Haz.: M. Sevinç)*, İstanbul: Morpa Kültür Yayınları
- Çelik A, Şahin M (2013). Spor ve çocuk gelişimi, *The Journal of Academic Social Science Studies JASSS-International Journal of Social Science*, 6(1): 467-478.
- Çetin, Ş. (2001). İdeal öğretmen üzerine bir araştırma. *Milli Eğitim Dergisi*, 149.
- Çifci, İ. (1997). Normal çocukları bilgilendirmenin zihinsel engelli yaşlılarına yönelik tutumlarına etkisi. Yüksek lisans tezi. Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bolu.
- Çitil, M., Karakoç, T. & Küçüközyiğit, M. S. (2018). Özel eğitim lisans dersinin öğretmen adaylarının bilgi düzeylerine ve engellilere yönelik tutumlarına etkisi. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18 (2), 815-833
- Çolak, M., ve Çetin, C. (2014). Öğretmenlerin engelliliğe yönelik tutumları üzerine bir araştırma. *Dokuz Eylül Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 29 (1), 191-211.

- Dalkıran, O., Tuncel F. (2007). (Ortaöğretim kurumlarında beden eğitimi dersinin seçmeli ders olarak işlenmesinin öğrenciler gözüyle değerlendirilmesi. Ankara, Spormetre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi, 2007; 5 (1): 37-42.
- Demir, C. (2023). Beden eğitimi öğretmenlerinin mesleki benlik saygıları ile engellilere yönelik tutumlarının karşılaştırılması (Bağcılar ilçesi örneği), Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Gelişim Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Antrenörlük Eğitimi Anabilim Dalı Sporda Psikososyal Alanlar Bilim Dalı, İstanbul.
- Demirbilek, B., Öcal, Y. K., & Karabulut, E. O. (2024). Spor bilimleri öğrencilerinin engellilere yönelik algı düzeylerinin incelenmesi. Uluslararası Bozok Spor Bilimleri Dergisi, 5(1), 1-13.
- Demirel, S. (2005). ÖZEL EĞİTİM VE REHABİLİTASYON HİZMETLERİNDE AİLE EĞİTİMİNİN ÖNEMİ. Ufuk Ötesi Bilim Dergisi(1), 61-74.
- Demirhan G, Coşkun H, & Altay F, 2002. Beden eğitimi öğretmenlerinin niteliklerine ilişkin görüşler. Eğitim ve Bilim, 27 s.123.
- Demirhan, G. (2002). Çağdaş Beden Eğitimi Öğretmeni. 7. Uluslararası Spor Bilimleri Kongresi, 27-29 Ekim. Antalya
- Dinç M. (2024). Ne Kadar Kapsayıcıyız? Antrenörlerin Özel Gereksinimlilere Yönelik Tutumları ve Öz Yeterlikleri Üzerine Karma Yöntem Yüksek Lisans Tezi Alaaddin Keykubat Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı, Alanya
- Doğan Özdemir, S. (2021) Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezlerinde Çalışan Eğitimcilerin Engellilere Yönelik Tutumlarının İncelenmesi (İstanbul, Beylikdüzü Örneği), Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Gelişim Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Antrenörlük Eğitimi Anabilim Dalı Hareket ve Antrenman Bilimleri Bilim Dalı, İstanbul
- Doulkeridou A, Evaggelina C, Mouratidou K, Koidou E, Panagiotou AK, Kudláček M. (2011) Attitudes Of Greek Physical Education Teachers Towards Inclusion Of Students With Disabilities In Physical Education Classes. Int J SpecEduc, 26: 1-11.
- Dursun, M., Güler, B., & Mutlu Bozkurt, T. (2019). Öğretmen Adaylarının Zihinsel Engelli Bireylerin Sportif Etkinliklere Katılımına İlişkin Tutumlarının İncelenmesi. Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi, 13(3), 202-209.
- Dursun, M., Güler, B., Bozkurt, T. M., Uz, İ. & İlhan, E. L. (2018). Öğretmen Adaylarının Zihinsel Engelli Bireylerin Sportif Etkinliklere Katılımına İlişkin Tutumlarının İncelenmesi, 16. Uluslararası Spor Bilimleri Kongresi, 31 Ekim-3 Kasım 2018, ss. 339, Antalya.
- Eagly AH, Chaiken S. (1995) The psychology of attitudes. Fort Worth. Psychol Mark, 12(5): 459-66.
- Ege R. Sakatlar ve Sakatlıklar. Ankara Büyükşehir Belediyesi Yayınları. 1993: 12.

- Enç, M. (1972). Görme Özürlüler Gelişim ve Uyum ve Eğitimleri. Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayınları, Ankara.
- Ergin, M. & Bozdağ, B. (2021). Beden eğitimi öğretmenlerinin zihinsel yetersizliği olan öğrencilere ilişkin tutumları. Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi, 22(2), 1286-1310.
- Eripek, S. (1998). Zihin Engelliler. Özel Eğitim içinde, yazar Süleyman Eripek, 39-52. Eskişehir, Açıköğretim Fakültesi Yayınları, 1998.
- Eripek, S. (2005). Zekâ geriliği. Ankara: Kök Yayıncılık
- Esen, C., & Yıldız, F. (2019). Özel eğitim alanında beden eğitimi derslerinin önemi ve etkileri. Özel Eğitim Dergisi, 5(3), 112-128
- Evyapan, G. (2020). Okul Öncesi Öğretmenlerinin Kaynaştırma Eğitimine İlişkin ÖzYeterlilik Algı Düzeyleri ve Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı Hakkındaki Görüşleri. Yüksek Lisans Tezi, Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Balıkesir.
- Filiz. İ. (2021). Sınıf Öğretmenlerinin Kaynaştırma Uygulamalarına Yönelik Yeterlilikleri ile Kaynaştırma Eğitimi ile İlgili Duygu Tutum ve Kaygıları Arasındaki İlişki. Yüksek Lisans Tezi Biruni Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İstanbul.
- George, D., & Mallery, P. (2019). IBM SPSS statistics 26 step by step: A simple guide and reference. (Sixteenth edition). Routledge, New York, NY 10017.
- Gökçe, A., Güneş, G., Seyitoğlu, Ç.D. (2016). İnönü Üniversitesi Tıp Fakültesi Öğrencilerinin Engellilere Yönelik Tutum ve Davranışları. Medicine Science 5(2):351 62.
- Gördeğir, H. (2024) Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenleri İle Farklı Branş Öğretmenlerinin Engelli Bireylere Yönelik Algılarının İncelenmesi, Yüksek Lisans Tezi, Batman Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Beden Eğitimi ve Spor Ana Bilim Dalı. Batman.
- Gözel, Ç., Özen, N., & Yüksel, O. Gaziosmanpaşa İlçesinde Özel Gereksinime Sahip Bireylerin Ebeveynlerinin Psikolojik Sağlamlık ve Tükenmişlik Düzeylerinin İncelenmesi. Eğitimde Yeni Yaklaşımlar ve Uygulamalar, 96.
- Gülünay, Y. İ., Kayışoğlu, N., & İlhan, L. (2019). Beden Eğitimi Öğretmeni Adaylarının Zihinsel Engelli Çocuklara Yönelik Tutumlarının Çeşitli Değişkenlere Göre İncelenmesi1. Karabük Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 9(2), 626-639.
- Gün, E. (2021). Beden Eğitimi ve Spor Öğretmen Adaylarının Zihinsel Engelli Çocuklara Yönelik Tutumlarının İncelenmesi: Malatya ili Örneği, Yüksek Lisans Tezi, İnönü Üniversitesi, Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı, Malatya
- Gür, A. (2001). Özürlülerin sosyal yaşama uyum sürecinde sportif etkinliklerin rolü. T.C. Başbakanlık Özürlüler Dairesi Başkanlığı Yayınları.
- Gürsel F. (2007) Attitudes of Physical Education Majors in Turkey towards Disability are Changed by Adapted Physical Education Training. Percept Mot Skills 104(1): 166–70.

- Hajızada, B. (2022). Özel gereksinimli çocuğu olan ailelerin yaşam boyu öğrenme gereksinimleri. Yüksek Lisans Tezi. Bartın Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü.
- Harmandar İH (2000). Kitle sporu teşviki açısından spor tesis politikası (Yayınlanmamış Yüksek Lisans tezi). Marmara Üniversitesi, İstanbul. Türkiye.
- Hatipoğlu Özcan, G., Özer, D. (2016). Beden eğitimi v spor öğretmenlerinin zihinsel engelli çocuklara yönelik tutumlarını etkileyen faktörlerin incelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İGÜ. Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, 39-40.
- https://corumzubeydehanim.meb.k12.tr/icerikler/zihinsel-engelliligin-tanimi_7641819.html E.T. 14.10.2025
- <https://doi.org/10.30655/besad.2018.9> E.T. 14.10.2025
- https://dortyolram.meb.k12.tr/meb_iys_dosyalar/31/03/761093/dosyalar/2019_02/25101319_Zihinsel_Yetersizlik.pdf E.T. 13.04.2025
- <https://ey-der.com/az-gorenler/kor-ve-az-gorenayrimi/#:~:text=Yasal%20Olarak%20K%C3%B6r%20ve%20Az,ki%C5%9Filere%20%E2%80%9Caz%20g%C3%B6ren%E2%80%9D%20denilme%20kterdir> E.T. 28.12.2024
- <https://mehmetbarinc.wordpress.com/zihinsel-engelliligin-siniflandirilmesi/> E.T. 25.10.2025
- https://nazilliram.meb.k12.tr/meb_iys_dosyalar/09/11/962112/dosyalar/2017_03/24160717_duygusal_davranYY.pdf E.T. 21.11.2025
- https://orgm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2021_02/04102238_BEDENSEL_YETE_RSZYLYYY_OLAN_BYREYLER_TR.pdf 11.09.2025
- https://orgm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2021_02/04102429_GORME_YETERSY_ZLYYY_OLAN_BYREYLER_TR.pdf E.T. 10.11.2024
- <https://orgm.meb.gov.tr/www/kitapciklar/icerik/1578> E.T. 30.05.2025
- <https://sozluk.gov.tr/?q=e%C4%9Fitim> Aranan= E.T. 12.12.2024
- <https://www.koruhastanesi.com/sinir-sistemi-hastaliklarinda-beslenme-2729-5> E.T. 25.06.2025
- <https://www.memorial.com.tr/hastaliklar/otizm-nedir-belirtileri-nelerdir> E.T. 21.12.2024
- <https://www.ozelegitimsitesi.com/kaynak/engelliligin-genel-nedenleri.html> E.T. 06/10/2025
- Hutzler, Y., & Shama, E. (2017). Attitudes and self-efficacy of Arabic-speaking physical education teachers in Israel toward including children with disabilities. International Journal of Social Sciences Studies, 5(10), 28-42. <https://10.11114/ijsss.v5i10.2668> E.T. 08.10.2025
- İlhan, L. (2008). Eğitilebilir zihinsel engelli çocuklarda beden eğitimi ve sporun sosyalleşme düzeylerine etkisi. Kastamonu eğitim dergisi, 16(1), 315- 324.

- KARA, B. (2017). DÜNYADA VE TÜRKİYE’DE ZİHİNSEL ENGELLİLERDE EĞİTİM. The Journal of Academic Social Science Studies
- Karabulutlu, Z. & Pulur, A. (2017). Beden eğitimi öğretmenlerinin mesleki yeterliği ve eğitimlerinin özel alan yeterliklerine etkisinin incelenmesi. Spormetre, 15(3), 171-178.
- Karademir, T., Açak, M., Türkçapar, Ü., & Eroğlu, H. (2018). Beden eğitimi öğretmen adaylarının zihinsel engellilere yönelik tutumlarının belirlenmesi. Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi, 20(3), 103-112.
- Karaküçük S, (1991). Beden Eğitimi Öğretmenlerinin Faaliyet Alanları. Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi 1991; 7 (1) :81
- Karasar, N. (2012). Bilimsel Araştırma Yöntemleri (24. baskı). Ankara: Nobel Yayınevi
- Kardaş, N. T., Kardaş, S. B. & Sadık, R. (2017). Zihinsel Engelli Çocuğu Olan Bireylerin Çocuklarının Sportif Etkinliklerine Yönelik Tutumlarının İncelenmesi. Ulusal Spor Bilimleri Dergisi, 1(2), 34-43.
- Keskin S. 18-30 Yaş Arası Spor Yapan Görme Engelli Bireyler ile 18-30 Yaş Arası Spor Yapan Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü Personellerinin İşitsel Basit Reaksiyon Zamanlarının Karşılaştırılması, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı. Yüksek Lisans Tezi Ankara: Gazi Üniversitesi 2008.
- Kırımoğlu, H., Dalli, M., Yılmaz, A., & Say, M. (2017). Öğretmen Adaylarının Zihinsel Engelli Bireylerin Sportif Etkinliklerine Yönelik Tutum Düzeylerinin İncelenmesi (Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Örneği). International Journal of Human Sciences, 14(4), 3116-3125.
- Kırımoğlu, H., Yılmaz, A., Soyer, F., Beyleroğlu, M. ve İlhan, E. L. (2016). Zihinsel engelli bireylerde sporun etkilerine yönelik farkındalık: Beden eğitimi öğretmen adayları üzerine bir araştırma. Niğde Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi, 10(1), 80-88
- Koca, C. (2010). Engelsiz Şehir Planlaması Bilgilendirme Raporu. Dünya Engelliler Vakfı. İstanbul.
- Kuru Aktürk, N. B., & Ekim, A. (2023). Toplumda Engelli Çocuk. Arel Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi, 7(3), 178-185.
- Kuter, F. Ö., & Kuter, M. (2016). Beden Eğitimi ve Spor Yoluyla Değerler Eğitimi. Eğitim Ve İnsani Bilimler Dergisi: Teori Ve Uygulama(6), 75-94. UNESCO. (2008). Inclusive Education: the Way of the Future. Paris: Author
- Küçükali, A. (2014). Engellilere Uygulanan Sosyal Politikaların Değerlendirilmesi Atatürk Üniversitesi Örneği. Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi. Cilt 4(1), 59-86.

- Külahçı, M., & Pehlvan, O. Z.(1998). Özel eğitime muhtaç gençlere yönelik spor eğitimi. *Beden Eğitimi ve Spor Araştırmaları Dergisi*, 8(20), 14-19.
- Lerner, J.W., Lowenthal, B., & Egan, R.W. (2003). *Preschool children with special needs: Children at risk and children with disabilities*. Boston: Allyn & Bacon.
- Lumpkin, A. (1986). *Physical Education A Contemporary Intraction*. Times Mirror, Mosby Collage Publication
- Malinen, O. P., Savolainen, H., & Xu, J. (2012). Beijing in-service teachers' self-efficacy and attitudes towards inclusive education. *Teaching and Teacher Education*, 28(4), 526–534. <https://doi.org/10.1016/j.tate.2011.12.004> E.T. 16.05.2025
- MEB Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği,2018
- MEB. (2011). *Engelli Bireyler Ders Kitabı*. Ankara
- MEGEP. (2007). *Çocuk Gelişimi ve Eğitimi*. Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları. Ankara
- Meijer, C. J. W., & Foster, S. F. (1988). The Effect of Teacher Self-Efficacy on Referral Chance. *The Journal of Special Education*, 22(3), 378–385. <https://doi.org/10.1177/002246698802200309> E.T. 18.12.2024
- Miller, R., & McDaniel, E. A. (1989). Enhancing Teacher Efficacy in Special Education Through the Assessment of Student Performance. *Academic Therapy*, 25(2), 171–181. doi:10.1177/105345128902500205
- Millî Eğitim Bakanlığı. (2018). Millî Eğitim Bakanlığı Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği. T.C. Resmî Gazete, 30471, 7 Temmuz, 2018.
- Mumcu, N. (2019). Aktif spor yapan ve yapmayan beden eğitimi öğrencilerinin stres ve mutluluk düzeylerinin belirlenmesi (Master's thesis, Hitit Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü).
- Nişli, M. Y., Acar, Z. A., & Öz Nişli, E. (2019). Engellilerde Beden Eğitimi ve Spor Çalışmalarının Çeşitli Kriterler Açısından Gözden Geçirilmesi. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi dergisi*, 19(2), 587-603.
- Nurkan, İ., Aslan, Y. G., ve Akgün, Ö. E. (2023). Psikolojik Danışmanların Özel Eğitim Öz Yeterlik Algıları ve Özel Gereksinimi Olan Bireylere Yönelik Tutumları. *Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, 57, 2102-2126. <https://doi.org/10.53444/deubefd.1322115> E.T. 21.12.2024
- Ozturk, H., & Abakay, U. (2014). Research of attitudes of the students studying in schools of physical education and sport toward disabled kids. *Turkish Journal of Sport and Exercise*, 16(3), 66-68.
- Özan, M. B. (2014). *Temel Kavramlar*. M. Taşpınar içinde, *Eğitim Bilimine Giriş* (s. 42-66). Ankara: Edge Akademi.

- Özcan. İ. (2020). Okul Öncesi Öğretmenlerinin Kaynaştırma Eğitimine Yönelik Duyguları Tutumları ve Kaygıları ile Kaynaştırma Uygulamalarındaki Öğretmen Yeterlilikleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi (Çankırı ili örneği). Yüksek Lisans Tezi, Pamukkale Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Denizli.
- Özen, M., Albay, F. "Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenlerinin Kaynaştırma Eğitimine Yönelik Tutumlarının İncelenmesi" Ondokuz Mayıs Üniversitesi Spor ve Performans Araştırmaları Dergisi, 16(1), Nisan 2025: 01-20
- Özer, D., Baran, F., Aktop, A., & Nalbant, S. (2006). Beden eğitimi öğretmenlerinin zihinsel engelli çocuklara ilişkin tutumlarının incelenmesine yönelik bir ön çalışma. Gazi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi, 9(1), 3-8
- Özer, D., ve Süngü, B. (2012). Beden Eğitimi Öğretmen Adaylarının Bakış Açısından “Engelliler İçin Beden Eğitimi ve Spor Dersi” Uygulamaları, 4. Uluslararası Spor Bilimleri Öğrenci Kongresi, Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Özgür, İ. (2011). İlköğretimde Kaynaştırma. Adana: Karahan Kitabevi
- Özkan, R. (2017). Eğitim Bilimine Giriş. Ankara: Pegem Akademi
- Özsoy, Y., Özyürek, M. ve Eripek, S. (2002). Özel Eğitime Muhtaç Çocuklar. Özel Eğitime Giriş. Ankara: Karatepe Yayınları.
- Öztürk M.(2008). Hastalıklı Çocukların Gelişimi ve Eğitimi Süreğen Hastalıklı Çocuklar. Gündüz Eğitim ve Yayıncılık. Ankara.
- Öztürk, H. ve Abakay, U. (2014). Research of attitudes of the students studying in schools of physical education and sport toward disabled kids. Turkish Journal of Sport and Exercise, 16(3), 66-68. Doi: 10.15314/TJSE.201439683
- Özyürek M., Bedensel Yetersizliği Olanlar, Özel Eğitim, Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Yayınları, Eskişehir, 1998
- Sallis, J. F. & Owens, N. (1999). Physical activity and behavioral medicine. Thousands Oaks, CA: Sage.
- Savolainen, H., Engelbrecht, P., Nel, M., & Malinen, O. P. (2011). Understanding teachers' attitudes and self-efficacy in inclusive education: implications for pre-service and in-service teacher education. European Journal of Special Needs Education, 27(1), 51–68. <https://doi.org/10.1080/08856257.2011.613603> E.T. 28.12.2024
- Sherrill C, Ruda L (1988). Leisure Interest and Practicise of Mentallyretarded Adults. Parks and Recreations, 12(11): 30-33.
- Sinan, A. K. I. N., & Erzeybek, M. S. Küreselleşen Dünyada Spor Bilimleri II.
- Smith, C. D., & Johnson, E. F. (2020). The impact of physical education classes on students' health behaviors. Health Education Research, 15(3), 112-128.

- Soodak, L. C., Podell, D. M., & Lehman, L. R. (1998). Teacher, Student, and School Attributes as Predictors of Teachers' Responses to Inclusion. *The Journal of Special Education*, 31(4), 480-497. <https://doi.org/10.1177/002246699803100405> E.T. 04.12.2024
- Soran, H., Akkoyunlu, B. ve Kavak, Y. (2006). Yaşam boyu öğrenme becerileri ve eğitimcilerin eğitimi programı: Hacettepe Üniversitesi örneği. *H.Ü. Eğitim Fakültesi Dergisi*, 30, 201-210.
- Sucuoğlu, B. (2006). Etkili Kaynaştırma Uygulamaları. Ankara Ekinoks Yayınları.
- Şahin S, (2003). Özel gereksinimli çocuklar ve özel eğitim, Ataman, Ayşegül, Editör, Gündüz eğitim ve yayıncılık, Ankara, ss.99-120.
- Şahin S, (2008). Çocuk ve spor, Beni Tanıyor Musun? Trabzon Valiliği Kültür Yayınları, Trabzon: Düzey Matbaacılık
- Şahin, E. (2022) Beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin özel gereksinimli çocuklara yönelik öz-yeterlik ölçeği Türkçe uyarlaması ve geçerlik-güvenirlilik çalışması. (Yüksek Lisans Tezi). Hitit Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı
- Şahin, N. (1994). Psikoloji araştırmalarında ölçek kullanımı. *Türk Psikoloji Dergisi*, (33), 19- 26.
- Tamer, Kemal ve Pulur, Atilla. (2001). Beden Eğitimi ve Sporda Öğretim Yöntemleri, Ankara: Kozan Ofset.
- Tanrıdağ, O. (2009). Nöroloji Pratiğinde Konuşma ve Dil Bozuklukları. *Nöroloji Pratiğinde Konuşma ve Dil Bozuklukları*. 15, 155-160.
- Toy. S. N.. ve Duru. S. (2016). Sınıf Öğretmenlerinin Öğretmen Öz Yeterlikleri İle Kaynaştırma Eğitimine İlişkin Yeterlik İnançlarının Karşılaştırılması. *Ege Eğitim Dergisi*. 17(1). 146-173. <https://doi.org/10.12984/eed.00332> E.T. 04.01.2025
- Tripp, A. & Sherrill, C. (1991) Attitude theories of relevance to adapted physical education. *Adapted Physical Activity Quarterly*, 8(1), 12-27. . <https://doi.org/10.1123/apaq> E.T.10.02.2025
- Tuna, F. (2016). Sosyal bilimler için istatistik. Pegem Akademi, Ankara.
- Turhal, S. N., Harmancı Başkut, Y., Altınışik, Ü., ve İlhan, E. L. (2022). Zihinsel yetersizliği olan bireylerin ebeveynlerinin sporun etkilerine yönelik farkındalık düzeyleri, *CBÜ Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 17(2), 194-206.
- Uçar. D. E., Yıldız. G., Özböke. C., Yılmaz. İ. ve Kocaekşi. S. (2019). Öğretmen Adaylarının Özel Gereksinimli Bireylere Yönelik Tutumlarının Öğretmenlik Branşları ve Cinsiyetleri Açısından İncelenmesi: Anadolu Üniversitesi Örneği. *İnönü Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*. 6(1). 1-13.

- Ural, A., & Kılıç, G. (2011). Bilimsel Araştırma Süreci ve SPSS ile Veri Analizi", 3. Baskı, Detay Yayıncılık, Ankara.
- Uysal, H. H. (2021). Fiziksel yetersizliği/sürengen hastalığı olan öğrenciler. Özel eğitime gereksinimi olan öğrenciler ve özel eğitim içinde (ss. 267-312). Pegem Akademi.
- Ülger, Y. (2019). Sınıf Öğretmenlerinin Kaynaştırma Eğitimine İlişkin Yeterlilikleri ile Yaşadıkları Sorunlar Arasındaki İlişkinin Değerlendirilmesi (Afyonkarahisar Örnekleme). Yüksek Lisans Tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyon.
- Ünal, V.,& Yıldız, M. (2017). Üniversite Gençliğinin Engellilere Yönelik Tutumlarının İncelenmesi: Sivas Örneği. International Journal of Social Science Number: 57.
- Ünlütepe, Ş. İletişim Fakültesi Dergisi, Spor ve Eğitim İlişkisi.
- Varış, Y. A., & Hekim, M. M. (2017). Özel Gereksinimli Bireyler Ve Müzik Eğitimi. Gazi Eğitim Bilimleri Dergisi, 3(3), 29-42.
- Vural, K. (2025) Spor Bilimleri Öğrencilerinin Engellilere Yönelik Tutumları, Editör Prof. Dr. Ersan TOLUKAN, Duvar Yayınları, ISBN: 978-625-5698-52-0
- Vural, M., Esentaş, M., ve Işıkgöz, M.E. (2018). Engellilerde egzersiz ve spor eğitimi bölümü öğrencilerinin engellilere yönelik tutumlarının incelenmesi (İnönü Üniversitesi Örneği) CBÜ Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi, 13 (1), 1-11
- Wender PH. Attention deficit hyperactivity disorder in adults. New York, Oxford University Press, 1995, p.122- 143
- Wertlieb, E. C. (1985). Minority Group Status of the Disabled. Human Relations, 38(11), 1047–1063. <https://doi.org/10.1177/001872678503801104>
- Westbrook, M. T., Legge, V., & Pennay, M. (1993). Attitudes towards disabilities in a multicultural society. Social Science & Medicine, 36(5), 615–623. [https://doi.org/10.1016/0277-9536\(93\)90058-c](https://doi.org/10.1016/0277-9536(93)90058-c)
- Wright, B. A. (1983). Physical disability - a psychosocial approach (2nd ed.). HarperCollins Publishers. <https://doi.org/10.1037/10589-000> Soodak, L. C., Podell, D. M., & Lehman, L. R. (1998). Teacher, Student, and School Attributes as Predictors of Teachers' Responses to Inclusion. The Journal of Special Education, 31(4), 480–497. <https://doi.org/10.1177/002246699803100405>
- Yaman, T. Beden eğitimi ve oyunun hafif düzey zihinsel engelli bireylerin sosyal beceri kazanımları üzerine etkisinin araştırılması [Yüksek lisans tezi].Burdur: Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü; 2015.

- Yaralılar, T. (2010). Zihinsel Engelli Çocuğa Sahip Ailelerin Psiko-Sosyal Sorunları. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Sakarya.
- Yavaş M, İlhan A. (1997). Beden Eğitimi ve Sporda Özel Öğretim Yöntemleri, 2. Baskı. Melisa Basım, Bursa.
- Yıldırım Sarı, H., Bektaş, M., & Altıparmak, S. (2010). Hemşirelik öğrencilerinin engellilere yönelik tutumlarının belirlenmesi. Yeni Tıp Dergisi, 27(2), 80-83.
- Yıldırım, A., & Yüksel, M. F. (2022). Beden eğitimi ve spor öğretmeni adaylarının zihinsel engelli bireylerde sporun etkilerine yönelik tutum ve farkındalık düzeylerinin belirlenmesi. Türk Spor Bilimleri Dergisi, 5(2), 115-126.
- Zimbardo, P. G. & Leippe, M. R. (1991). The psychology of attitude change and social influence. McGrawHill

8. EKLER

EK-1. Etik Kurul Belgesi

Evrak Tarih ve Sayısı: 14/11/2024-170657

T.C. MARDİN ARTUKLU ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ	
	ÜNİVERSİTE BİLİMSEL ARAŞTIRMA VE YAYIN ETİĞİ KURULU KARARI
Dok. No: MAU-FRM-01-KARARLAR/02	
İlk Düz. Tar.: 02/01/2020	
Rev. No/Tar.: 00/...	
Sayfa: 1/1	

OTURUM YILI	OTURUM SAYISI	OTURUM TARİHİ	OTURUM SAATİ
2024	12	13.11.2024	10.00

Üniversitemiz Etik Kurulu, Prof. Dr. Yılmaz DEMİRHAN Başkanlığında toplanarak aşağıdaki kararları almıştır.

GÜNDEM 6:

Evrak Tarih ve Sayısı: 28/10/2024-167971 dilekçe ile Doç. Dr. Mehmet Şerif ÖKMEN danışmanlığında yürütülecek olan Eylem ÇAKI' nın *“Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenlerinin Özel Gereksinimli Öğrencilere Karşı Öz Yeterlilik Düzeylerinin İncelenmesi* “ başlıklı yüksek lisans tez çalışmasının etik açıdan değerlendirilmesi,

KARAR 6:

Evrak Tarih ve Sayısı: 28/10/2024-167971 dilekçe ile Doç. Dr. Mehmet Şerif ÖKMEN danışmanlığında yürütülecek olan Eylem ÇAKI' nın *“Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenlerinin Özel Gereksinimli Öğrencilere Karşı Öz Yeterlilik Düzeylerinin İncelenmesi* “ başlıklı yüksek lisans tez çalışması, etik açıdan değerlendirilerek uygun olduğu görüş ve kanaatine oy birliğiyle karar verilmiştir.

Hazırlayan: Birim Kalite Komisyonu	Kontrol Eden: Üniversite Kalite Komisyonu	Onaylayan: Üniversite Kalite Komisyon Başkanı
---------------------------------------	--	--

EK-2. Kişisel Bilgi Formu

Kişisel Bilgi Formu

Değerli katılımcılar bu çalışma “**Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenlerinin Özel Gereksinimli Öğrencilere Karşı Öz Yeterlilik Düzeylerinin İncelenmesi**” amacıyla gerçekleştirilmektedir. Elde edilen veriler yalnızca bu araştırmaya bulgu sağlamak için kullanılacak ve başka hiçbir amaçla kullanılmayacaktır. Araştırma sonuçlarının geçerliği vereceğiniz içten yanıtlara bağlıdır. Sizden kimliğimizi açığa çıkaracak hiçbir bilgi istenmemektedir. Yardımlarınız için teşekkür ederiz.

1. Yaşınız (yıl): 22-26 () 27-31 () 32-36 () 37-41 () 42 ve üstü ()
2. Cinsiyetiniz: Erkek () Kadın ()
3. Eğitim durumunuz: Lisans () Yüksek Lisans () Doktora ()
4. Mesleki deneyim süreniz (yıl): 1-5 () 6-10 () 11-15 () 16 ve üstü ()
5. Medeni haliniz: Evli () Bekar ()
6. Çocuğunuz var mı? : Evet () Hayır ()
7. Anne eğitim durumu: İlkokul () Lise () Ön Lisans () Lisans () Lisansüstü Eğitim ()
8. Baba eğitim durumu: İlkokul () Lise () Ön Lisans () Lisans () Lisansüstü Eğitim ()
9. Ailenizde özel gereksinimli(engelli) birey var mı? : Evet () Hayır ()
10. Daha önce özel gereksinimli bir bireyle çalıştınız mı? : Evet () Hayır ()
11. Özel gereksinimli bireylere yönelik eğitim/seminer aldınız mı? : Evet () Hayır ()
12. Okulunuzda özel eğitim sınıfı var mı? : Evet () Hayır ()

EK-3. BESOY_TR

**Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenlerinin Özel Gereksinimli Bireylere Yönelik Öz Yeterlik Ölçeği Türkçe
Versiyonu
(Şahin, 2022)**

Bölüm 1 – Zihinsel Yetersizlik Alt Ölçeği

Aşağıda zihinsel yetersizliği olan bir öğrencinin özelliklerinin tanımlandığını göreceksiniz. Bu bilgileri, bu öğrenci için belirli düzenlemeler yapma konusunda kendinizi ne kadar yeterli hissettiğinizle ilgili bir dizi soru takip edecektir. Daha sonra bedensel yetersizliği olan bir öğrencinin tanımını ve ardından başka bir dizi soru göreceksiniz. Bu soruları, özellikleri belirtilen öğrenci önümüzdeki hafta sizin beden eğitimi dersinizde olacaktı gibi yanıtlayınız. Her soru için yeterlilik ölçeği 1’den (hiç güvenmiyorum) 5’e (kesinlikle güveniyorum) kadardır.

Zihinsel Yetersizliği Olan Öğrencinin Tanımı

Onur zihinsel yetersizliği olan bir lise öğrencisidir, bu yüzden sınıf arkadaşları kadar hızlı öğrenemiyor. Zihinsel yetersizliğinden dolayı da pek iyi konuşmuyor, bu yüzden bazen ne dediğini anlamak zor olabiliyor. Ancak Onur, insanların ne istediğini anlayabilmelerine yardımcı olmak için işaret ile istediğini anlatabiliyor ya da jestlerini kullanabiliyor. Onur, talimatların birden fazla adımı olduğunda, sözlü talimatları anlamakta güçlük çekiyor. Onur, arkadaşlarıyla aynı sporları yapmayı seviyor, fakat gerçek bir maç (kurallı oyun) sırasında yeterince iyi performans gösteremiyor. Koşabilmesine rağmen akranlarından daha yavaş koşabiliyor ve kolayca yoruluyor. Futboldan hoşlanıyor, ancak topa vurduğunda çok uzağa atamıyor ve sahada nereye gideceğini hatırlayamıyor. Onur, basketbolu da seviyor, ancak topu kaybetmeden dribling yapacak kadar yeterli becerisi yok ve basket atacak kadar da koordineli değil. Ayrıca basketbol veya diğer takım sporlarının kurallarını da gerçek anlamda bilmiyor ve maç sırasında kolayca dikkati dağılıyor ve dikkati maç dışındaki olaylara kayıyor.

Lütfen her sorudan sonra aşağıda verilen ölçeği kullanarak 1-5 arası uygun sayıyı yazıp, aşağıda listelenenleri yapabileceğinizden ne kadar emin olduğunuzu derecelendirin				
1	2	3	4	5
Hiç güvenmiyorum	Az güveniyorum	Orta derecede güveniyorum	Çok güveniyorum	Kesinlikle güveniyorum

Sorular a-c: Onur’un da dahil olduğu 30 kişilik 9.sınıf beden eğitimi dersinizde fiziksel uygunluk testi yapıyorsunuz

Güven Düzeyi

- A. Test boyunca Onur’un dikkatini sürdürmesini sağlama konusunda kendinize ne kadar güveniyorsunuz? ☐
- B. Onur için testi uyarlayabilme beceriniz açısından kendinize ne kadar güveniyorsunuz? ☐
- C. Test sırasında Onur’a yardım etmeleri için akranlarına görev verme beceriniz açısından kendinize ne kadar güveniyorsunuz? ☐

EK-3. BESÖY_TR(Devamı)

Sorular d-h: Onur'un da dahil olduğu 30 kişilik 9.sınıf beden eğitimi dersinizde voleybol, basketbol, futbol gibi takım sporları çalışması yapıyorsunuz. Çalışmanın ilk haftasındasınız ve ilgili sporun temel becerilerini öğretiyorsunuz (örneğin; manşet, set ve voleybolda servis).

Güven Düzeyi

- D. Onur'a sporun temel becerilerini öğretirken ne yapması gerektiğini anlamasına yardımcı olmak için yönergelerinizi uyarlayabilme becerinize ne kadar güveniyorsunuz? ☐
- E. Sporun temel becerilerini öğretirken Onur'un öğretim süresince dikkatini sürdürmesini sağlamada kendinize ne kadar güveniyorsunuz? ☐
- F. Sporun temel becerilerini öğretirken, Onur'a yardımcı olmak için ekipmanı uyarlama/değiştirme becerinize ne kadar güveniyorsunuz? ☐
- G. Sporun temel becerilerini öğretirken Onur'a yardım etmek için gerçek becerileri uyarlayabilme becerinize ne kadar güveniyorsunuz? ☐
- H. Sporun temel becerilerini öğretirken Onur'a yardım etmeleri için akranlarını görevlendirme becerinize ne kadar güveniyorsunuz? ☐

Sorular i-k: Onur'un da olduğu 30 kişilik 9.sınıf Beden Eğitimi dersinizde voleybol, basketbol veya futbol gibi takım sporları çalışması yapıyorsunuz. Çalışmanın son haftasındasınız ve şimdi öğrencilerinizin gerçek bir maç yapmalarını sağlıyorsunuz

Güven Düzeyi

- İ. Onur için maçın kurallarını uyarlayabilme becerinize ne kadar güveniyorsunuz? ☐
- J. Onur'un maç süresince dikkatini sürdürmesine yardımcı olma becerinize ne kadar güveniyorsunuz? ☐
- K. Maç sırasında Onur'a yardım etmek için akranlarını görevlendirme yeteneğinize ne kadar güveniyorsunuz? ☐

Bölüm 2 – Bedensel Yetersizlik Alt Ölçeği

Aşağıda bedensel yetersizliği olan bir öğrencinin özelliklerinin tanımlandığını göreceksiniz. Bu bilgileri, bu öğrenci için belirli düzenlemeler yapma konusunda kendinizi ne kadar yetkin / yeterli hissettiğinizle ilgili bir dizi soru takip edecektir. Yukarıdaki durumda olduğu gibi, bu soruları önümüzdeki hafta beden eğitimi dersinizde olacakmış gibi yanıtlayınız Her soru için yeterlilik ölçeği 1'den (hiç güvenmiyorum) 5'e (kesinlikle güveniyorum) kadardır.

Lütfen her sorudan sonra aşağıda verilen ölçeği kullanarak 1-5 arası uygun sayıyı yazıp, aşağıda listelenenleri yapabileceğinizden ne kadar emin olduğunuzu derecelendirin.				
1	2	3	4	5
Hiç güvenmiyorum	Az güveniyorum	Orta derecede güveniyorum	Çok güveniyorum	Kesinlikle güveniyorum

EK-3. BESÖY_TR(Devamı)

Sorular a-d: Cem'in de dahil olduğu 30 kişilik 9.sınıf beden eğitimi dersinizde fiziksel uygunluk testi yapıyorsunuz.

Güven Düzeyi

- A. Test sırasında Cem için bireysel hedefler oluşturma becerinize ne kadar güveniyorsunuz?Cem için testi uyarlayabilme becerinize ne kadar güveniyorsunuz? ☐
- B. Test sırasında Cem'e yardım etmeleri için akranlarını görevlendirme konusunda kendinize ne kadar güveniyorsunuz? ☐
- C. Test sırasında Cem için çevreyi güvenli hale getirmedeki becerinize ne kadar güveniyorsunuz? ☐
- D. Test sırasında Cem için çevreyi güvenli hale getirmedeki becerinize ne kadar güveniyorsunuz? ☐

Sorular e-h: Cem'in de dahil olduğu 30 kişilik 9.sınıf beden eğitimi dersinizde voleybol, basketbol, futbol gibi takım sporları çalışması yapıyorsunuz. Çalışmanın ilk haftasındasınız ve ilgili sporun temel becerilerini öğretiyorsunuz (örneğin; Manşet, set ve voleybolda servis).

Güven Düzeyi

- E. Cem'e sporun temel becerilerini öğretirken akranları gibi performans gösteremezse, becerileri uyarlayabilme becerinize ne kadar güveniyorsunuz? ☐
- F. Sporun temel becerilerini öğretirken Cem için çevreyi güvenli hale getirmedeki becerinize ne kadar güveniyorsunuz? ☐
- G. Sporun temel becerilerini öğretirken, Cem'e yardımcı olmak için ekipmanı uyarlama becerinize ne kadar güveniyorsunuz? ☐
- H. Sporun temel becerilerini öğretirken Cem'e yardım etmeleri için akranlarını görevlendirme becerinize ne kadar güveniyorsunuz? ☐

Sorular i-l: Cem'in de dahil olduğu 30 kişilik 9.sınıf Beden Eğitimi dersinizde voleybol, basketbol veya futbol gibi takım sporları çalışması yapıyorsunuz. Çalışmanın son haftasındasınız ve şimdi öğrencilerinizin gerçek bir maç yapmalarını sağlıyorsunuz.

Güven Düzeyi

- İ. Cem için maçın kurallarını uyarlayabilme becerinize ne kadar güveniyorsunuz? ☐
- J. Maç sırasında Cem'e yardım etmek için ekipmanları uyarlayabilme becerinize ne kadar güveniyorsunuz? ☐
- A. Maç sırasında Cem için çevreyi güvenli hale getirmedeki becerinize ne kadar güveniyorsunuz? ☐
- L. Maç sırasında Cem'e yardım etmeleri için akranlarını görevlendirme becerinize ne kadar güveniyorsunuz? ☐

EK-3. BESÖY_TR(Devamı)

Bölüm 3 – Görme Yetersizliği Alt Ölçeği

Aşağıda görme yetersizliği olan bir öğrencinin özelliklerinin tanımlandığını göreceksiniz. Bu bilgileri, bu öğrenci için belirli düzenlemeler yapma konusunda kendinizi ne kadar yetkin / yeterli hissettiğinizle ilgili bir dizi soru takip edecektir. Yukarıdaki durumda olduğu gibi, bu soruları önümüzdeki hafta beden eğitimi dersinizde olacağınız gibi yanıtlayınız Her soru için yeterlilik ölçeği 1' den (hiç güvenmiyorum) 5'e (kesinlikle güveniyorum) kadardır.

Görme Yetersizliği Olan Öğrencinin Tanımı

Yasemin bir lise öğrencisidir. Yasemin, görme yetersizliği nedeniyle insanları ve nesneleri yalnızca ona çok yakın olduklarında görebiliyor. Fiziksel aktiviteyi seviyor ve fiziksel uygunluk düzeyi yaşatlarıyla karşılaştırılabilir (yakın) düzeydedir. Beden eğitimi ortamlarında güvenli bir şekilde dolaşmak için fiziksel yardıma ihtiyacı var. Örneğin, bir akranının dirseğine tutunuyor ve koşarken akranının işitsel ipuçlarını dinliyor. Ayrıca görüş açısı, örnekleri görmek için yeterince iyi değil, bu yüzden sözlü yönergeler ve bir beceriyi nasıl gerçekleştireceğini anlamak için hareket boyunca ona rehberlik edecek birine ihtiyacı var. Bir takım sporu oynarken (örneğin, basketbol, voleybol, futbol), maç sırasında güvenliği için yanında birine ihtiyacı var. Sahada nerede olduğunu bildiğinden emin olmak ve topun nerede olduğunu bilmek için işitsel ipuçları olan bir topa ihtiyacı var. Beceri seviyesi ile ilgili olarak ise, topu yakalayamıyor, ancak topu bir işitsel hedefe doğru fırlatabiliyor veya tekmeleyebiliyor.

Lütfen her sorudan sonra aşağıda verilen ölçeği kullanarak 1-5 arası uygun sayıyı yazıp, aşağıda listelenenleri yapabileceğinizden ne kadar emin olduğunuzu derecelendirin.				
1	2	3	4	5
Hiç güvenmiyorum	Az güveniyorum	Orta derecede güveniyorum	Çok güveniyorum	Kesinlikle güveniyorum

Sorular a-c: Yasemin'in de dahil olduğu 30 kişilik 9.sınıf beden eğitimi dersinizde fiziksel uygunluk testi yapıyorsunuz.

Güven Düzeyi

- A. Test sırasında Yasemin için çevreyi güvenli hale getirmedeki becerinize ne kadar güveniyorsunuz? ☐
- B. Test sırasında Yasemin'e yardım etmeleri için akranlarını görevlendirme becerinize kendinize ne kadar güveniyorsunuz? ☐
- C. Test sırasında testin gerekliliklerini Yasemin'e göre uyarlayabilme becerinize ne kadar güveniyorsunuz? ☐

Sorular d-f: Yasemin'in de dahil olduğu 30 kişilik 9.sınıf beden eğitimi dersinizde voleybol, basketbol, futbol gibi takım sporları çalışması yapıyorsunuz. Çalışmanın ilk haftasındasınız ve ilgili sporun temel becerilerini öğretiyorsunuz (örneğin; Manşet, set ve voleybolda servis).

Güven Düzeyi

- D. Spor becerilerini öğretirken Yasemin'e yardımcı olacak yönergeleri uyarlayabilme becerinize ne kadar güveniyorsunuz? ☐
- E. Sporun temel becerilerini öğretirken Yasemin'e yardım etmeleri için akranlarını görevlendirme becerinize ne kadar güveniyorsunuz? ☐

EK-3. BESÖY_TR(Devamı)

F. Sporun temel becerilerini öğretirken, Yasemin'e yardımcı olmak için ekipmanı uyarlama becerinize ne kadar güveniyorsunuz?

☐

Sorular g-i: Yasemin'in de dahil olduğu 30 kişilik 9.sınıf Beden Eğitimi dersinizde voleybol, basketbol veya futbol gibi takım sporları çalışması yapıyorsunuz. Çalışmanın son haftasındasınız ve şimdi öğrencilerinizin gerçek bir maç yapmalarını sağlıyorsunuz.

Güven Düzeyi

G. Maç sırasında Yasemin için çevreyi güvenli hale getirmedeki becerinize ne kadar güveniyorsunuz?

☐

H. Maç sırasında Yasemin'e yardım etmeleri için akranlarını görevlendirme becerinize ne kadar güveniyorsunuz?

☐

İ. Yasemin için maçın kurallarını uyarlayabilme becerinize ne kadar güveniyorsunuz?

☐

Açıklamalar:

- Ölçekte ters puanlanan madde bulunmamaktadır.
- Ters puanlanan madde yoktur.
- ZY, GY ve BY alt ölçekleri ayrı ayrı puanlanmaktadır. Her bir alt ölçek farklı durumlara özgü öz-yeterliği ölçtüğünden üçünün toplamı genel öz-yeterliği vermemektedir.

APA 7th Önerilen Atıf Şekli:

Şahin, E. (2022). Beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin özel gereksinimli çocuklara yönelik öz-yeterlik ölçeği Türkçe uyarlaması ve geçerlik-güvenirlilik çalışması [Yüksek Lisans Tezi, Hitit Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurumu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No.723286).

EK-4. BESÖY-TR KULLANIM İZNİ

BESÖY-TR Kullanım İzni Hakkında

2 İletişim

Eren Şahin <ereni@artuklu.edu.tr>
Alınan: Eylem Çakı

23 Eyl 2024 Pzt, 21:32

Merhaba,

Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenlerinin Özel Gereksinimli Çocuklara Yönelik Öz Yeterlilik Ölçeği- Türkçe Versiyonu (BESÖY-TR)'nu çalışmanızda etik kurallar çerçevesinde kullanabilirsiniz.

Çalışmanızın gerçekleştiği tarihte henüz BESÖY-TR'nin makalesi yayınlanmamışsa ölçeği aşağıdaki şekilde referans gösterebilirsiniz.

Ekte ölçeği bulabilirsiniz.

İyi çalışmalar, kolaylıklar.

Not: Her alt ölçek bağımsız olarak değerlendirilmektedir. BESÖY-TR puanı üç alt ölçeğin toplam puanından oluşmamaktadır. Ölçekte ters puanlanan madde bulunmamaktadır.

Önerilen atıf şekli:

Şahin, E. (2022). *Beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin özel gereksinimli çocuklara yönelik öz-yeterlilik ölçeği Türkçe uyarlaması ve geçerlik-güvenirlilik çalışması* [Yüksek Lisans Tezi, Hitit Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurumu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No.723286).

21 Eylül 2024 Cumartesi 16:59:23 GMT+3 tarihinde, Eylem Çakı

şunu yazdı:

Merhabalar Eren hocam. Ben Beden Eğitimi Öğretmeni Eylem Çakı. Mardin Artuklu Üniversitesinde yüksek lisans yapıyorum. Sayın hocam, ilgili literatür araştırması sonucunda "Beden Eğitimi Öğretmenlerinin Özel Gereksinimli Çocuklara Yönelik Öz-yeterlilik Ölçeğinin Türkçe Versiyonu" çalışmanız ile karşılaştım. Öncelikle literatüre katkınızdan dolayı teşekkür ederim. Ardından izniniz olursa ölçeği kullanmak isterim. Ayrıca mümkünse ölçek ve varsa değerlendirmesi hakkında da bilgi verirseniz sevinirim. İyi çalışmalar dilerim.

9. ÖZGEÇMİŞ

Adı Soyadı	Eylem ÇAKI
Orcid Numarası	009-0005-9276-7405
Lise	Kızıltepe Cumhuriyet Anadolu Lisesi
Lisans	Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi
Yüksek Lisans	2023- Mardin Artuklu Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor
Akademik Çalışmalar	